

ÅRSKRÖNIKA

HÖLÖ MÖRKÖ HEMBYGDSFÖRENING

Kyrkskolan 153 92 HÖLÖ 08-551 57160

holomorko@telia.com PG 82 65 18 - 3

2006

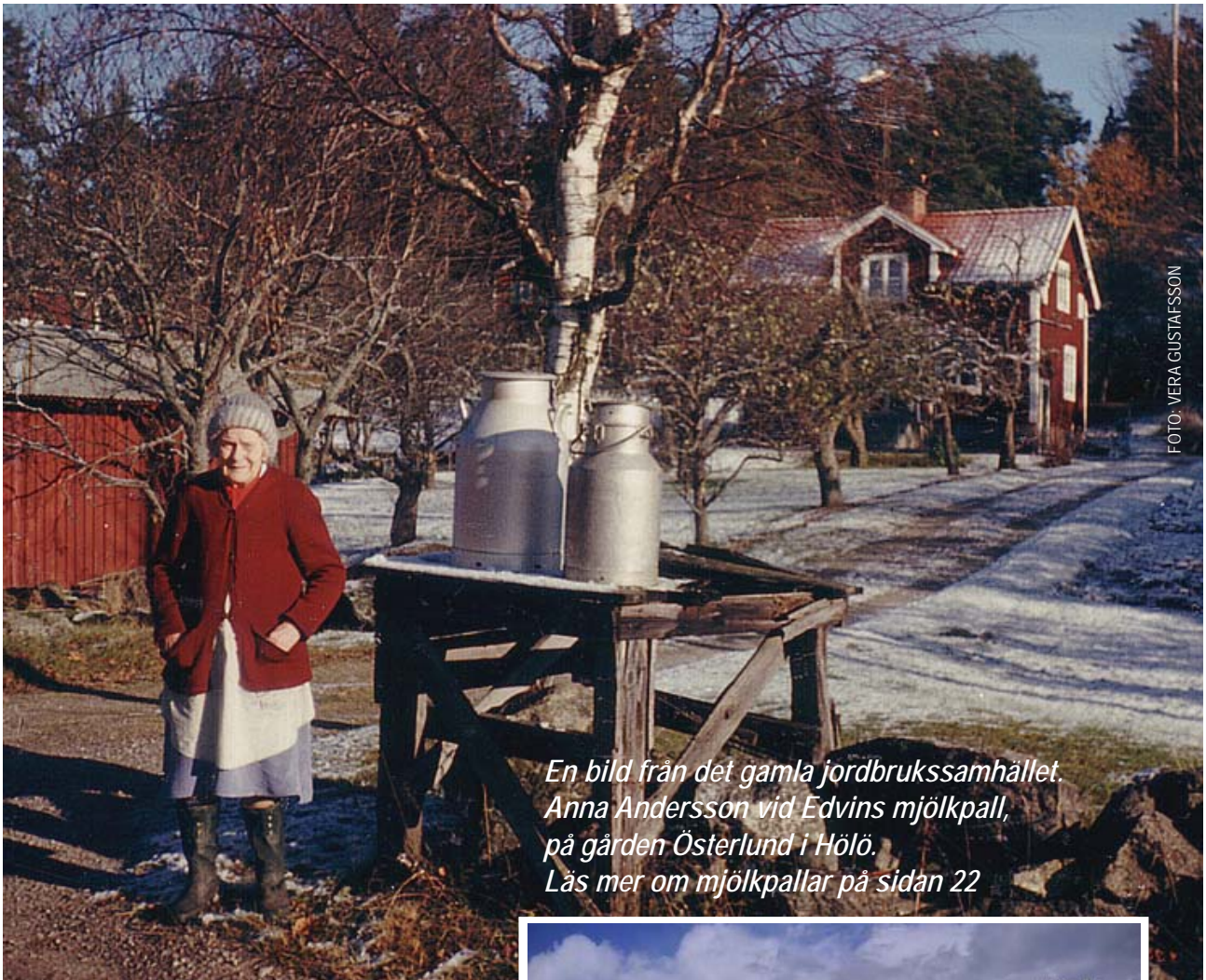

FOTO: VERA GUSTAFSSON

*En bild från det gamla jordbrukssamhället.
Anna Andersson vid Edvins mjölkpall,
på gården Österlund i Hölo.
Läs mer om mjölkpallar på sidan 22*

*Välkommen till Hölo Mörkö Hembygds-
förening i Hölo gamla kyrkskola.
Hölo kyrkskola byggdes på 1870-talet och
renoverades i hembygdsföreningens regi
under åren 1997 - 2002.*

FOTO: SEW

*Södermanlands län
Hölebo Härad's sockensigill*

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Min hembygd	4
Sjukkasen - en glömd folkrörelse	6
Linnéjubileum!	8
Mörkö klockstapel 1933	9
Kungens bollpojke	10
Isupptagning på Mörkö	12
Petersborgs skola 1939	13
Kubhus - murade vedhus	14
En gammal bygdehistoria	16
Hölö teateramatörer	17
Bilder från vår verksamhet	18
Nöckna på 1700-talet	20
Den svenska mjölkpallen	22
Livet på Tjulsta	24
Minnen från förra sekelskiftet	26
Båtutflykt med hembygdsföreningen	27
Skansens lotteri	28
Verksamhetsberättelse 2006	29
Vår- och sommarprogram 2007	33
Inbjudan till årsmöte	34
Boktorget	35

*Samtligt bildmaterial, om ej annat anges,
kommer från hembygdsföreningens arkiv*

Från redaktionen

Ett stort tack till samtliga som bidragit med intressanta skildringar och bildmaterial från vår bygd. Utan Er har ingen årskrönika blivit till. Vi som producerat krönikan är ansvarig redaktör Gunilla Follin med layout av Sven Erik Watz, och många, många fler.

Det digra material vi fått från våra medlemmar har ett mycket stort och intressant värde. Mycket arbete har nedlagts på detta. Vi ser därför med tillförsikt fram mot kommande år och ytterligare mycket att berätta om. En uppmaning till våra medlemmar blir därför: Börja fundera redan nu för kommande årskrönikor. Det finns mycket i byråldorna som säkert är av stort värde och intresse för oss samtliga. Skrönor eller egna historier, (sanna eller mindre sanna). Allt är av intresse för att vi gemensamt ska kunna ge våra medlemmar en rolig, spännande och givande läsning.

Ett tack också till annonsörer och övriga sponsorer för deras bidrag och vi hoppas på fortsatt intresse till kommande årskrönikor.

Bilaga:

PG-inbetalningskort för medlemsavgift 2007

ISSN 1101-7228

Ordföranden har ordet

Varje år har vi en dialog med kommunen och/eller fastighetsägaren, i vårt fall är det Telgebostäder. Vi har ett bra samarbete med båda dessa parter. De vet att vår förening arbetar för bygden, att någon skall bevara och dokumentera det som varit, och inte minst det som är nu, och att bara en hembygdsförening är lämpad till detta arbete. Betänk att alla dessa timmar av arbete och forskning görs på "obetald" tid. I och med att det gamla tas om hand, kommer vi osökt in även på det som sker i dag. Det dras nya vägar till nya områden, järnvägsnätet skall byggas ut, adresser och postorter ifrågasätts, post- och kassaservice försämras, naturreservat och övrig miljö ifrågasätts eller nybildas, telemaster planeras och allt fler tomter avstyckas och bebyggs med de hus som idag anses vara attraktiva till nästa försäljning.

Bygden är i förvandling, befolkningen växer i antal och tekniksamhället motas bort av IT-samhället. Vi 30- och 40-talister hänger med ett tag till, men snart tar de yngre "talisterna" vid, och då kan det kännas bra att ha det gamla dokumenterat någonstans i våra arkiv. Papperssamhället är inte slut med oss. Det finns fortfarande behov av böcker, tidningar, fotoalbum mm, som man kan ta till sig där i soffhörnet, när man med upplagda trötta ben sitter och slöläser och kan ta sig en tupplur om det faller sig så. Det motsvarande, vid en dataskärm, mobilen eller något annat IT-hjälpmedel? Det konststycket har ännu ingen lyckats med, tror jag.

Något slut på nya, dylika "hjelpmedel" är det ännu inte i sikte och lär väl heller inte bli.

Vi lever i en teknisk tid men "tillbaka till naturen" längtar vi alla någon gång. Vi får inte glömma denna längtan! Behovet finns, att även i denna "jag måste"-tid, kunna koppla av och bara vara.

Koppla nu av och läs om det gångna året i vår hembygdsförenings årskronika för år 2006!

Torsten Eriksson

Min hembygd

Håkan Florbrant (Karlsson) 1941

Länstidningen i Södertälje har fått sig tillsänd en liten ”sockenbeskrivning” av Mörkö, vilken författats av lärjungen i Eneboda skola 4:e klass Håkan Karlsson

(artikeln är exakt återgiven från den artikel som publicerades i LT 1941)

I Mörköfjärden ligger en ö som heter Mörkö. Det är en lång och smal ö. Den är 2 mil lång och en 1/2 mil bred. Ön ligger i Södermanland och då är det förstås en fager ö. Det finns både bergknallar och åkrar. Stränderna äro låga. Vi har även en liten skärgård. Ägaren av Mörkö heter Carl Bonde; han är fideikommissarie. Han äger ett fideikommiss. Det betyder osäljbart arvods. Våra närmaste grannar är Hölö. Dit kommer man genom att åka över bron som är vid Kascholmen. I Hölö har kungen sitt sommarslott som heter Tullgarn. Järna är också en grannsocken. Dit kommer man på två sätt; antingen åka till Hölö station och åka på järnvägen till Järna. Vid Ulvsundet går färja över till den socknen.

Järna är en järnvägsknut och ett stort samhälle. Till Sorunda kan man åka båt och ligger öster om Mörkö. När man åker till Trosa åker man genom Vagnhärad. Stationen har en kunglig väntsal. Till Grödinge kommer man genom att åka färja över Skanssundet.

Ett stycke norr om skolan ligger ett berg som heter Fruberget. Enligt sägnen berättas det, att när ryssarna närmade sig Mörkö, var det en fru som ville gömma sig. Hon tog då tuppen med sig och gick och gömde sig i berget. Men på morgonen gol tuppen och då fick ryssarna tag i gumman.

Mörkö har kalkberg också. Oaxen är en liten ö som är rik på kalk. Där är ett kalkbrott och där arbetar pappa.

Men vi har ett annat berg som det bara är lite kalk i och det heter Kalkberget. Det finns många andra berg. De heta Vårdkasberget, Påsundsberget, Grindstuguberget, Valborgsmässoberget, Berghusberget, Munkens trappor och Taborberget.

En sak fattas Mörkö och det är sjöar. Men på hösten och våren blir det liksom sjöar i sänkorna.

Kärren har också namn. Ett heter Vitkärr, ett annat heter Vant-Lasses kärr, och ett tredje Svartkällan och Rappbrunn. Vant-Lasses kärr är ett historiskt kärr och därom skall jag nu berätta.

Det var en gång en pojke som hette Lasse och var föräldralös. Han gick dräng hos en fiskare i skärgården. Han var mycket musikalisk och gjorde sig en flöjt och en fiol. En kväll då han satt vid strandkanten kom sjökungen med sin dotter Almida. Han vart förälskad och ville gifta sig med henne. Men en dag skulle Lasse bort och tröska och när han kom hem var skeppet borta. Då blev Lasse så ledsen att han inte ville arbeta. Då blev han dräng hos en annan bonde. Han frös mycket om händerna och därför fick han ett par vita handskar som han hade på sig jämt och därför blev kallad Vant-Lasse.

En dag var han och högg timmer och så kom de med middagen. Pojken fick sitta en bit från de andra. Då kom prästfrun och en flicka. Vant-Lasse trodde det var Almida, men då han såg att det var en annan föll han baklänges i elden.

Och ännu idag när natten är lång och luften är sval det går som en sång av suckan och kval genom Vant-Lasses dal.

Mörkö har också en by, och där bor jag. Det är den enda byn på Mörkö som finns kvar och heter Egelsvik.

Förr i tiden var det många byar som nu bara är gårdar. De heta Vickelby, Ekeby, Hammarby, Lundby, Tegneby, Gåsta, Nöckna, Berga och Björkarö. Mörkö är ett litet Sörmland med slott och herrgårdar.

Slottet heter Hörningsholm och är en gammal vikingaborg. Vi kan också kalla den Stureborgen. Där bodde fru Kristina Gyllenstjerna och hennes säng finns ännu kvar på slottet. Karl Knutsson Bonde är stamfader för Bondeätten.

Sanda, Skesa, Nöckna, Tuna, Egelsvik, Håga och ”Radiogården” Berga, äro stora gårdar. Jag bor själv i en nybyggd stuga.

Vid prästgården bor vår kyrkoherde som heter Gunnar Paban.

forts nästa sida

Kyrkan ligger en liten bit från Eneboda skola och är byggd på 1200-talet. Mörkö har fyra skolor. Den största skolan är Eneboda skola. Lärarna äro Emma Åström som undervisar småskolan och Anna Carlsson och Henrik Hansson undervisar folkskolan.

Oaxens lärarinna heter Karin Odner och Hörningsholms heter Helmy Pettersson och Elin Eskilsson. Handelsboden heter Idala med filial i Egelsvik. Handlaren i Idala är Josef Pettersson.

En bit från Egelsvik inåt skogen finns en husgrund kvar av Pluskasstugan. Där bodde förr en gammal gumma. Hon ville inte till ålderdomshemmet.

En jul då hon var till julottan gick skogvaktaren till Pluskastugan, tog ut de viktigaste sakerna, sedan tände han på. När gumman kom hem och såg att stugan var nedbrunnen, trodde hon att det var skogvaktaren. Men han sade: - När jag gick förbi såg jag att det rökte, och jag tog då ut sakerna.

Vi har också en runsten som är upprest 1907. Skeppssättningen vid Berga är kvar ända sedan vikingatiden.

Bland märkliga personer på Mörkö är fru Hagman äldst. Hon är 93 år. Tant Kristin i Lillbacken är 86. Mor Klara i Lundby är 83 men är ändå uppe.

Invånarantalet på Mörkö år 1941 var 1.078 personer. De leva av jordbruk, boskapsskötsel, industri, skogsbruk, fiske och hantverk.

”Om jag än far till främmande länder, till Mörkö jag dock ändå återvänder”

Artikelns författare Håkan (Karlsson) Florbrant på ett skolfoto från 1937 i Eneboda skola. Fotot är tidigare publicerat i en årskrönika med komplett namnförteckning. Här presenterar vi artikelförfattaren och hans syster Rut.

(Vi har tyvärr inte haft tillgång till originalfoton, varför bilderna är något diffusa).

Sjukkassan - en glömd folkrörelse

Källa: Försäkringskassan, Sjukkassor i Stockholms län

Från gillen, skrån och sjuklådor

Idén om inbördes bistånd till stöd vid sjukdom och dödsfall är mycket gammal. Den fanns i medeltidens köpmansgillen, övertogs av stadshantverkets skråväsende och fortlevde i efterföljande hantverksföreningar. Sverige var dock länge ett jordbruksland och städernas borgerskap en mycket liten del av befolkningen. Men dess idéer om hjälp till självhjälp hade slagit rot även hos andra befolkningsgrupper. Skrånas gamla "sjuklåda" där pengar och papper för sjukhjälp förvarades överfördes hos dem som begrepp och vardagsnamn på de självhjälpsföreningar som sedermera bildades på lite olika platser i Sverige, i en del städer redan under 1700-talet.

. till en begynnande sjukkasserörelse

För en begynnande sjukkasserörelse medförde industrialismen en stark drivkraft. Folkvandringen från landsbygd till städer och industriorter åstadkom den sociala och ekonomiska otrygghet som uppträdde i dess spår. Det gick länge trögt och långsamt för sjukkassorna men fram emot 1870 fick verksamheten ett genombrott. Då hade allt fler kassor börjat bildas bland löntagarna vid järnbruk och andra industrier. I städerna hade arbetareföreningar, sällskapsordnar och andra sammanslutningar av olika slag fått intresse av att kombinera sjuk- och begravningshjälp med sina övriga program.

Sjukkasselag och samhällsstöd

Med karaktär av tidig folkrörelse var sjukkasserörelsen från början ett verk av enskilda personers initiativ och den förblev för fortlevnad och utveckling beroende av många människors ofta uppoffrande ideella arbete.

Med växande omfattning och ökad insikt om dess sociala värde följde även politisk uppmärksamhet. Efter mitten av 1800-talet hade den nått sådan utveckling att krav börjat resas om rättslig reglering och offentligt ekonomiskt stöd till kassorna. Med 1897 sjukkasselag som följd. Efter många års tungt arbete skärptes denna lag 1910 med krav på minimiantal medlemmar, stipulerade ersättningar per dag och fastställda tider för hur länge ersättning skulle utbetalas. Statsbidrag förbättrades och baserades på medlemsantal och utbetald sjukhjälp. En central tillsynsmyndighet upprättades.

Utredningar och reformförslag avlöste varandra under årtionden, men en avgörande förändring skedde först genom förordningen 1931 om erkända sjukkassor.

1945 omfattade sjukförsäkringen något över hälften av landets befolkning. Tio år senare stod fortfarande en tredjedel utanför. Frågan om att införa en allmän sjukförsäkring för hela folket som diskuterats redan på 1800-talet blev på nytt aktuell. Den utreddes under 1940-talet med förslag som lades till beslut 1947. Efter ytterligare utredning, vissa ändringar och nytt beslut, trädde den i kraft den 1 januari 1955. Hela Sveriges befolkning, från 16 års ålder, hade därmed en sjukförsäkring. Den infattade också bl a moderskapspenning.

Detta är en kortfattad beskrivning av en mycket stor social reform. Mycket mer finns att läsa och studera för den som är intresserad.

Rekommenderad litteratur:

SJUKKASSOR I STOCKHOLMS LÄN - fragment från en stor folkrörelse som fallit i glömska.

Förf. Sven Bohman, direktör för Stockholms läns allmänna försäkringskassa 1957 - 1983.

ISBN 91-630-2193-5

För sjuka.
Hydro-Elektriska
Giktkedjor från
4 till 10 rdr stycket.
Dessa kedjor äro ett välgörande medel mot gikt och reumatism i alla kroppens delar. Kedjans elektriska förmåga kan provas innan den köpes.
Elektriska Öronringar från 50 öre till 1 rdr parot.
Dessa ringar äro ett utmärkt medel mot huvud och tandvärk, svaga ögon och susning i öronen, m. m.
Öppet från 9 till 1 och 3 till 7.
18 Köpmangatan, 1 tr. upp.
JOH. OLSSON.

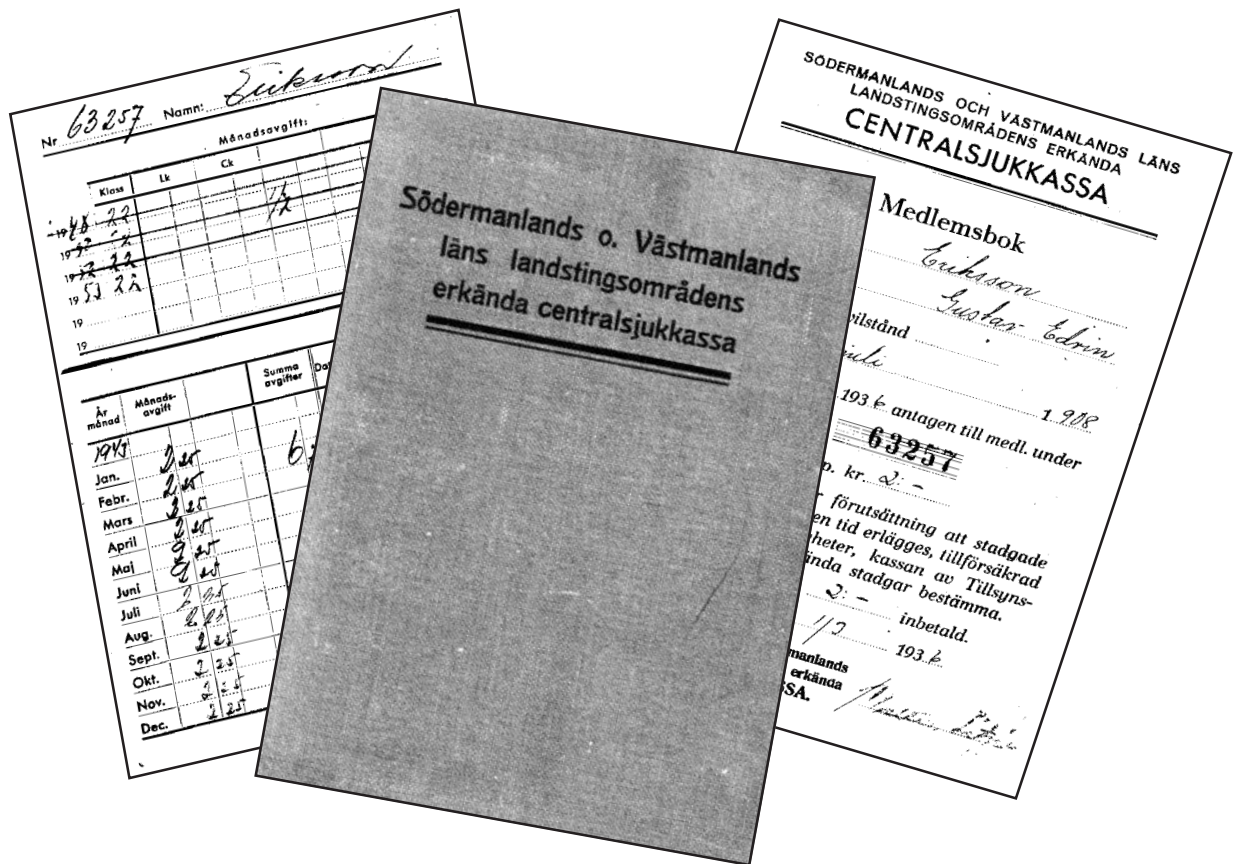

Det fanns många sätt att kurera sina krämpor. Vad säjs om detta från 1870? Eller känns idén igen i våra dagars "alternativa" behandlingsmetoder?

Södermanlands o. Västmanlands läns landstingsområdets erkända centralsjukkassa

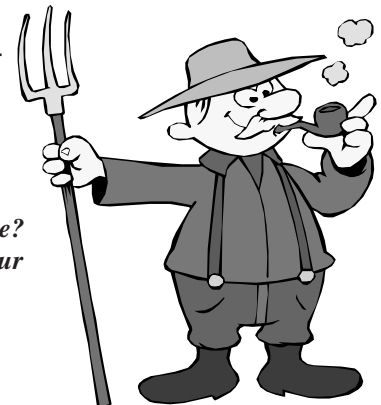
I denna centralsjukkassa ingick Hölö, Mörkö, m fl intilliggande orter i trakten. Bilden visar den medlemsbok som utdelades till varje medlem av sjukkassan. Den innehöll stadgar, betalningskvitteringar, utbetalningskvitteringar, samt alla uppgifter som krävdes för medlemskapet. I medlemsboken fanns också det bevis som utfärdades av Kungl. Socialstyrelsen och som krävdes för varje lokal sjukassa.

Medlemsbok för Gustav Edvin Eriksson från 1 mars 1936 medlemsnummer 63257
Månadsavgiften var 2 kronor 25 öre och kvitterades noggrant i medlemsboken.

En bonde skulle teckna en livförsäkring och fick gå till doktorn för att genomgå en ordentlig läkarundersökning.

- Har ni någon gång varit allvarligt sjuk? frågade doktorn.
- Nä!
- Nå, men har ni inte någon gång varit utsatt för någon olyckshändelse?
- Nä, inte vad jag kan minnas, men en gång i våras var det en ilsken tjur som tog mej på hornen och slängde mej över en gårdsgård.
- Och det kallar ni inte för en olyckshändelse?
- Nä, jag tror han gjorde det med flit.

Linnéjubileum!

*Den medelålders Linné till vardags.
Teckning av
J. E. Rehn 1747.*

År 2007 är det 300 år sedan världens sannolikt mest kände svensk, Carl von Linné, föddes. Det kommer att firas, både i Sverige och i övriga länder, där Linné har många beundrare och efterföljare.

Liv och verk

Carl Linnaeus föddes den 23 maj 1707 i komministergården Råshult i Stenbrohults socken i Kronobergs län. Han gifte sig 1739 med Sara Elisabeth Moræa från Falun. I Sveden utanför Falun finns Linnés Bröllopsstuga. Paret fick sju barn, däribland Carl von Linné d.y., död 10 januari 1778 i Uppsala. Begraven i Uppsala domkyrka.

Carl von Linné är den mest kände svenske naturforskaren, både i Sverige och internationellt. Han har lämnat spår på många ställen, orter bär hans namn, platser på månen är uppkallade efter honom, han dekorerar våra sedlar och Linnea är ett populärt flicknamn. I vetenskapshistorien satte Linné sin prägel på en hel epok, den linnéanska. Epoken kännetecknas av ambitionen att inventera, ordna och namnge hela naturen.

Kartläggning av naturen

Carl von Linné är kanske mest känd som blomsterkungen och för sitt sexualsystem. Men hans gärning täckte inte enbart växtriket utan även mineral- och djurriket. Han var nyfiken på och ville kartlägga naturen i sin helhet. Av denna kartläggning kvarstår särskilt det namnskick som Linné införde, den så kallade nomenklaturen. Som bas för denna systematik gav Linné ut en rad regelböcker, som efter inledande motstånd kom att styra naturalhistorien och även påverka andra vetenskaper.

Linné rensar språket, ger sin vetenskap en fast terminologi, formulerar ett artbegrepp och anger de stora måtten för naturalhistorien. I den heter t ex människan *Homo Sapiens* och ingår bland primaterna i klassen däggdjur eller *Mammalia* - allt namn och begrepp som Linné skapat.

Världsbilden sprids

Den linnéanska världsbilden har blivit populär inte bara inom akademiska kretsar utan också som hobby. Hans världsbild har blivit spridd över världen, först genom de så kallade linnéanska apostlarna, en grupp lärjungar som nådde längre ut i världen än nästan några svenskar tidigare. I deras död i främmande land fanns drag av heroism, de dog för vetenskapen. Linnés fortsatta inflytande har också lett till vetenskapliga resor, inventeringar och märkliga livsöden, men har också sin mer stillsamma karaktär av samlande, systematik och lyckligt umgänge med naturen på olika platser på jorden. Linnés kreativitet och nyfikenhet gav spår inte bara i vetenskapen utan också i litteraturen och kulturen i övrigt.

forts. sid 17

Invigning av Mörkö klockstapel

Sammanfattning och reflexioner kring en artikel i Dagens Nyheter tisdagen den 10 oktober 1933.
av Gunilla Follin

Tidningsunderlaget har erhållits av Sven Andersson, son till en fd skogvaktare på Mörkö. Han bodde i en liten stuga vid Bovik. Stugan är allmänt känd som "Svens stuga" men har nu en annan ägare.

Artikeln får ses som ett exempel från en tidsepok då synen på bl a kyrkan och "herremännen", adeln, var en helt annan. Kyrkan och adeln var fortfarande viktiga institutioner i samhället och på små orter, i byar och socknar på landsbygden, levde denna samhällssyn med väldigt länge. Artikeln om invigningen av Mörkö klockstapel, är i vissa stycken markerande för denna gamla samhällssyn. Man får ett intryck av att händelsen rent av betecknades som en "världshändelse". Förklaringen är väl kanske istället ren nyhetstorka.

På Dagens Nyheters förstasida, bästa nyhetsplatsen, med stor rubrik i fetstil, läser man: "**Strängnäs bishopen på Mörkö**". Under rubriken en ca tjugo cm stor bild av biskop Aulén själv med herdestaven (kräklan), mitran och övriga till ämbetet hörande regalier. (Se bild). Bredvid ytterligare två foton, ett med assisterande präster och ytterligare ett med tre representanter från familjen Bonde.

Nästa rubrik lyder "**700-åriga Bondekyrkan invigd**". Bild på klockstapeln följer, och under den börjar signaturen *Will* en något yvig beskrivning av arrangemanget.

"Mörkösdagen, då den gamla 1200-talskyrkan invigdes, var luften hög, solen sken ikapp med de inbjudna glada anletena, himlen var koboltblå och de nyrappade väggarna gnistrade i sin vithet i solskenet". o s v

Vi fortsätter till sista uppslaget i tidningen. Den inleds med en bild av kyrkan, följd av en helspalt, samt ytterligare en 2/3 dels spalt. I texten skriver signaturen *Will* vidare: "*att från när och fjärran anländer människor i hästskjuts och till fots. Ringblommor smyckar koret och grevinnan Ebba Bonde lägger sista handen vid blomsterarrangemangen, klädd i linnedräkt och en fjäderprydd hatt, som självaste Cyrano de Bergerac skulle avundats henne*".

Kyrkskolan användes som ombytesrum av prästerna och man tågade härifrån till kyrkan med biskopen sist i full ornat. Psalm nr 500 sjöngs med hög röst när man tågade förbi kyrkomuren. Musikdirektör Gösta Westblad från Botkyrka intonerade ett preludium på orgeln när processionen tågade in i kyrkan. Södertälje, Järna, Enhörna, Vårdinge, Hölö, Turinge, Vagnhärad samt Mörkö representerades av vardera en "herde". I talet som biskop Aulén höll, framkom bl a att Mörkö kyrka var den fjärde som restaurerades detta år. Hela talet återgavs i artikeln. Mörkö kyrkokör stämde upp och ingen mindre än **Evert Taube** förstärkte kören denna dag. Visitationsstämman vidtog efter högmässan, därefter sjöng man "Fädernas kyrka", och det var en väl vald psalm, för biskop Aulén har själv skrivit musiken.

Ja, se det var väl en Herrans dag! (enligt Dagens Nyheter den 10 oktober 1933).

Kvällen avslutades för prästerskapet med biskopen i spetsen, på Hörningsholms slott, tillsammans med några andra speciellt inbjudna, på middag hos grevinnan Ebba Bonde och hennes make, som med tanke på reporterens formulering, verkar ha levt ett undandraget och anonymt liv.

Kunglig bollpojke på Tullgarn

insänt av Vera Gustafsson; efter en originaltext av Reinhold Nyström

Hans Majestät Gustaf V (Mister G) i sporttagen på Tullgarn iförd reglementsenslig tennismundering

Jag heter Karl Reinhold Nyström och är född 1884. Min far fick arbete som takläggare, och blev senare anställd som munskänk mm på Tullgarn. Familjen bodde på övervåningen i värdshuset. Vid sjuårsåldern blev jag observerad på sk högre ort, och far kom hem med order från självaste Hovmarskalken, att jag skulle infinna mig kl. 6 em på slottet och sammanträffa med fröken Rinnman, prins Eriks sköterska. Hon tyckte ju att jag alltid kunde resa upp käglorna åt småprinsarna. Det blev en indiandans i glädje när jag berättade det för mor. Nästa dag stod jag vid "galgen" och reste käglor och det gick riktigt bra. Efter lite utbildning var jag installerad och fick börja betjäna de kungliga högheterna själva jämte deras uppvaktning.

Jag mötte fröken Rinnman som log och sade:

- *Goddag Reinhold, det går ju utmärkt för dig. Du skall få passa upp även vid tennisplanen, men då måste du ha andra kläder, fint livré som en liten pagepojke, förstår du.*

Och så plockade hon fram flera omgångar från kläd-kammaren i Stockholm. Jag blev grann som den värsta julgran, med ett krux, det hörde vita sidenlångstrumpor till kostymen, och åt en sådan smutsgris som jag. Efter en vecka tog mor mod till sig och tågade in till direkt till hovmarskalkskontoret och sade:

- *Ursäkta mig bästa Hovmarskalken. Reinhold har blivit så finklädd, men hans vita sidenstrumpor måste jag tvätta varje dag. Skulle han inte få byta strumpor mot grå eller bruna?*

- *Jo, snälla mor Nyström, det skall han visst få, svarade Hovmarskalken. Detta är ju gamla grannlåter i fransk stil som mamsellen har plockat fram. Redan i morgon skall Josef Leja (en av NK:s grundare) sända hit en lämplig trikåkostym i engelsk stil som är mer passande till jobbet. Säg åt pojken att gå till ångbåtsbryggan och invänta HÅLLSVIKEN i morgon eftermiddag, och vända sig direkt till kapten Harzell, så får han ett stort paket kläder.*

Jag förmodar att mor neg djupt och sade, 'Tack snälla Hovmarskalken'. Dagen därpå var jag i god tid nere för att ta emot HÅLLSVIKEN vid bryggan. Jag stegade upp till kaptenshytten och farbror Hartzell överlämnade mitt åtrådda paket och han bjöd på sockerdricka. Jag sprang hem till mor som blev glad. Vi provade och bedömde. I ett fall var vi fullständigt eniga, de vita strumporna och likaså lackskorna skulle bort. I stället utsågs blå gymnastiskor och grå strumpor. Och ovanpå dem skulle jag ha ett par mörkblå knäbyxor av trikå och en tvärrandig tröja att dra över huvudet, samt en blå matrosmössa med tofs som vann mitt bifall. Och när jag blivit skrudad med allt detta, tog mor mig vid handen och marscherade upp till Hovmarskalken.

Mor tackade och neg, och jag bugade mig som fröken Rinnman lärt mig. Sommaren 1893 gick med många och mycket förnäma gäster och jag klarade mina sysslor utan anmärkning. Vid sommarens slut blev jag uppkallad till Hovmarskalken och fick mottaga ett stort guldmynt på 20 kronor, jämte ett handtack: *´tack skall du ha Karl Reinhold, du har skött dig bra i sommar´*. Vad allt jag kunde skaffa mig för denna förmögenhet skulle jag rådgöra med mor om, för far skulle inget få veta, men jag hade knappt hunnit öppna tamburdörren förrän far frågade: ´

- *Nå vad ville Hovmarskalken?*

- *Han tackade för i sommar och sa att jag skött mig bra.*

- *Jaså, det var ju roligt. Men du skall väl inte försöka lura far din?*

Och så fick jag vackert erkänna och lämna ifrån mig den välförtjänta 20-kronan av guld.

Några somrar förflöt på liknande sätt med gäster som skulle till tennisplanen där jag också passade upp prins Gustaf. Sommaren 1897 blev den glansfullaste sommaren i Tullgarns historia. Då fick Tullgarns slott besök av ingen mindre än HKM Kejsar Wilhelm av Tyskland, säkerligen då en av världens mäktigaste män och några andra höga dignitärer av alla de slag som den sommaren gjorde Tullgarn den äran.

En dag, denna märkliga sommar, gick jag som vanligt in i stora tamburen för att hämta racketar och bollar. Bollarna förvarades i tvenne gamla bruna skrin, placerade på båda sidor om huvudentrén, och jag hade ett par särskilda korgar att bära bollarna i till tennisplanen. När jag var halvvägs mötte jag Hovmarskalken som gjorde tecken att han hade något att säga:

- *I dag Reinhold, får du inte bli nervös. Du skall passa upp kejsaren. Tror du dig om att klara detta? Annars skall jag beordra en lakej.*

- *Ja, Hovmarskalken, jag skall göra mitt allra bästa, svarade jag.*

Jag fick en tillsägelse att jag skulle stå som ett tänt ljus, mellan då jag bockade, och då jag överlämnade bollarna. Omsider kom också alla notabiliterna i all sin glans och prakt, och en sådan pompa har nog aldrig förr skådats vid tennisplanen på Tullgarn, vare sig förr eller senare. Allt gick bra, men alla spelade ej tennis, endast några få. Men kejsaren beärade dagen med ett slag, ett enda, men ett *”Lejonkast”*, som han uttryckte det, och det gick *”out”*, långt ut över alla gränslinjer.

Så återlämnade han racketen till mig och intog sin plats bland övriga åskådare.

Och så var den *”kejsarturneringen”* till ända!!!

**Är Du intresserad av
Hölö- eller Mörködräkten?**

Ring Ankie!

telefon 08-551 30984

eller kontakta

Hembygdsföreningen

Hölödräkten

Mörködräkten

Isupptagning på Mörkö

Gunilla Follin och Torsten Eriksson

Många av oss har sett och kanske varit med om detta mycket spännande och riskfyllda arbete. Arbetshandskar? Skyddskläder? Säkerhetsanordningar av olika slag? Inget av detta hörde till detta arbetes utförande. Det var bara sunt förnuft och en rå armstyrka som gällde. Någon gång på 1950-talet slutade man med denna metod i och med kylskåpets välsignade inträde i hushållen.

Hur gjorde man? Man sågade med en speciell såg, issåg eller stocksåg. Båda varianterna finns att beskåda i vårt lantbruksmuseum vid Kyrkskolan. Måtten på sågarna vet jag ej, men långa var de. En man i var ände av sågen. (Värst var det för den som höll i ”vakändan...”). Isblocken mättes ut med en färdig mätsticka. Storleken avgjordes av isens tjocklek Tjock is, mindre block.

Upptagning. En stegliknande anordning med två krokar i vakändan sänktes ner under det färdiga blocket, hakade i och stegen drogs för hand upp på land mot långsidan på kälken. Blocken makades av på de två längsgående bommarna, försedda med dubbar, vilka höll blocken på plats under transporten. Vaken utmärktes med granruskor för att hålla isvandrare på avstånd.

Förvaringsplatsen. Blocken forslades hem till isstacken, en med brädor på tre sidor försedd förvaringsplats. På botten lades sågspån, ovanpå lagrades isblocken som täcktes ett tjock lager spån runt om. ”Iskällabacken” på Tullgarn är en skapelse, som vi inte fått klarhet i om det verkligen är en till namnet och ändamålet använd ”hög”.

Isupptagning på Mörkö. Längst t.v. ser vi Torsten Eriksson, ordf. i hembygdsföreningen. Bilden är något diffus, men fotografen var kanske en smula ”valhänt” i vinterkylan.

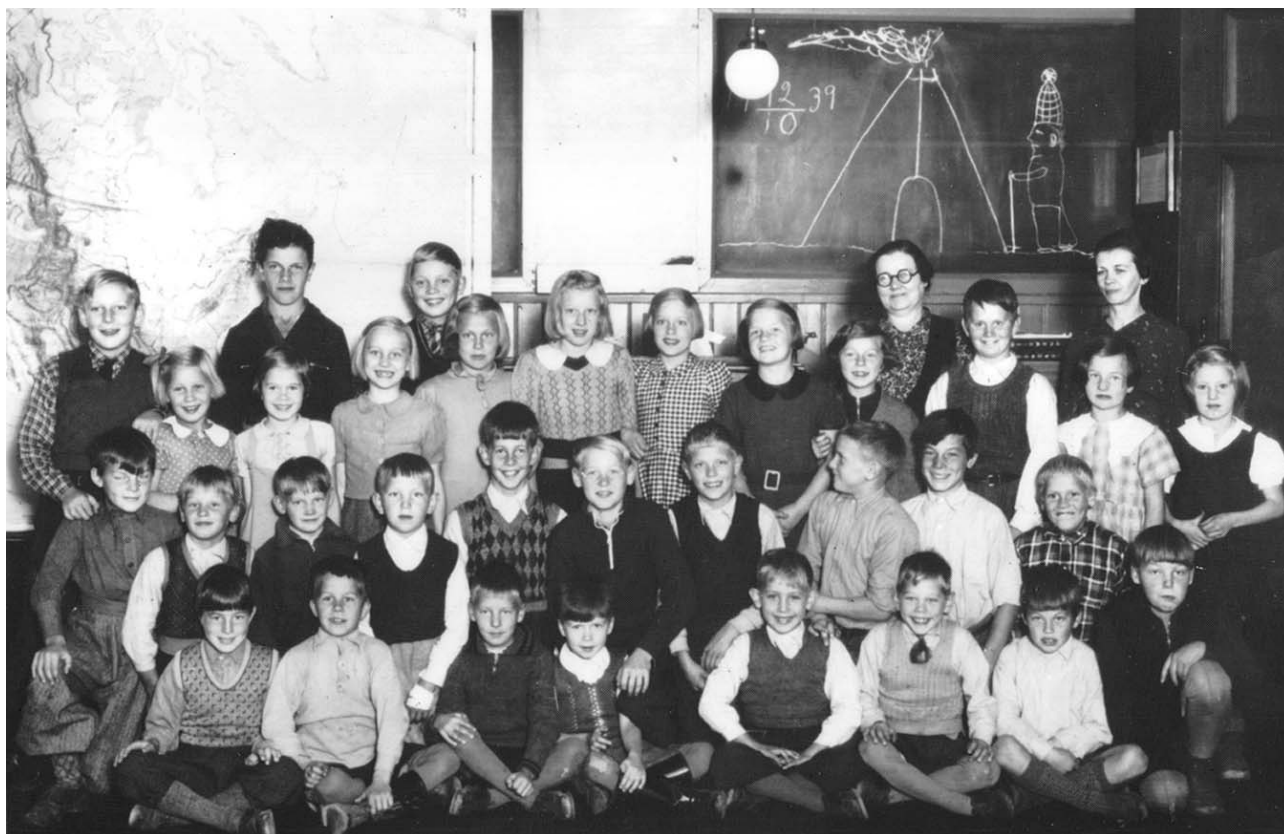
Användning av isen var på landet dels till mjölkkyllning, dels till hushållet. Bonden spettade varje kväll loss behövlig mängd is till kylning av mjölken. Isen lades i t ex ett cementkar, vatten fylldes på och sist ställdes mjölkflaskorna, som skulle levereras följande morgon, på plats i det iskalla vattnet. Isskåpet var hushållets kylskåp både i staden och på landet. Ett sådant skåp finns till beskådande i kyrkskolans 40-talskök 1 tr. upp.

Stadsborna köpte is av iskarlen som varje dag levererade mindre isblock som placerades i isfacket högst upp på isskåpet.

Iskarlen kom på beställning och såg lite underlig ut. Runt hans panna var en rem lindad och fastsatt i ett läder- eller skinnstycke som hängde från axlarna och en bit ner på ryggen. Detta för att skydda sig från att bli blöt på ryggen samtidigt var det dämpande. De vassa blocken låg alldeles stilla på ryggen. Transporten i stan var med häst och det måste gå undan i sommarvärmen, is smälter som bekant. Jag kommer ihåg att mamma var väldigt sur på en leverans till vårt sommarviste på Rosersberg. Pappa fyllde 40 år i juni 1944 och vi skulle ha en stor fest. Iskarlen fick komma två gånger för att fylla på isskåpet som stod i en jordkällare, det kallaste stället vi hade. Isen hade smält under transporten vilket inte var så underligt.

Från isupptagning till datorstyrda rostfria hushållsmaskiner under en tid på drygt ett halvt sekel. Det är värt en eftertanke. Kommer det gå lika fort motsvarande tid framåt. Vi kanske blivit fartblinda?

Petersborgs skola gemensam "småskola och storskola" 1939

Lärare:

Hildur Ekedal och Ruth Gustavsson

Övre raden

1. Karl Axel Karlsson	Dalhem
2. Kalle ?	Vallalöt
3. Arne Andersson	Norrvrå ?

Nästa rad

1. Evy Karlsson	Nybygget
2. Ingrid Gustavsson	Petersborg
3. Gunborg Karlsson	Liden
4. Alice Johansson	Lindsberg
5. ? Tunholm	Påtåker ?
6. Frideborg Johansson	Lindsberg
7. Stina Björklund	Botorp
8. Sonja Blomberg	Eckbacken
9. Evert Ekström	Edeby
10. Ingall Blom	Långvallen
11. Ann-Marie	Krustorp

Mellanraden

1. ?	?
2. Lennart Johansson	Fridhem
3. Lars Ekström	Edeby
4. Roland Segerhjäl	Lida
5. Lars Olov Berglund	Lämbonäs
6. Bertil Johansson	Edeby
7. Bernt Johansson	Fridhem
8. Sven Björklund	Botorp
9. ? Tolander	Lilla Edeby
10. Olle Pettersson	Norrvrå

Nedre raden

1. ? Tolander	Lilla Edeby
2. Klas Johansson	Lindsberg
3. Bo Pettersson	Petersborg
4. Lars Gustavsson	son till läraren
5. Gunnar Blom	Berntsberg
6. Sten Olov Andersson	Edeby
7. ?	?
8. Lars Valter Blom	Långvall

Klassfotot kommer från Evy Karlsson/Gustavsson och var infört i krönikan 1993, dock utan namnuppgifter. Bilden har sedan vandrat runt till olika hölöbor i hopp om identifiering. Fortfarande saknas några namn, (markerade med ?), som kanske någon läsare av krönikan kan bidra med. Hör gärna av Er till Hembygdsföreningen eller Maj Petersson.

Kubbbhus - murade vedhus i Sörmland

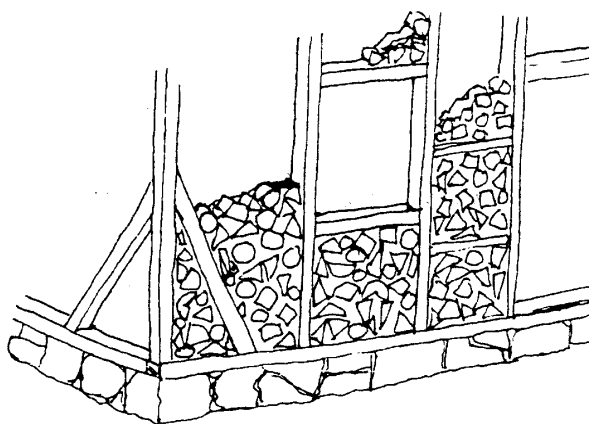
Den som äger ett sörmländskt hus från tiden kring förra sekelskiftet och skall göra ändringar, kan under puts och bakom inre tapeter och skivor upptäcka byggnadsmaterial och tekniker av oväntat slag. Ett exempel är murad träkubb, en teknik att mura med ved och lera eller annat bruk, som är mindre känd men som förekommer i några områden i vårt land.

Vedtekniker och deras utbredning

Kubbbhus är belagda från mitten av 1800-talet i vissa områden i Skandinavien och Nordamerika, där de var vanliga från 1870 till 1920 och förekommer även senare. Ett fåtal exempel finns i andra europeiska länder. Skolor för olika nya kubbbtekniker finns i Nordamerika där nya kubbbhus kan räknas i något hundratal enstaka nya kubbbhus byggs även i Sverige.

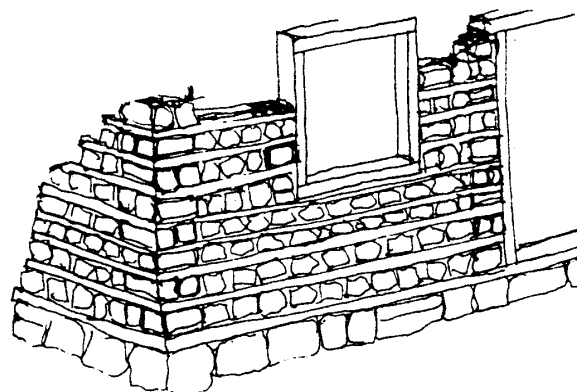
Vid en inventering 1997-98 framkom uppgifter om 125 svenska hus i vedtekniker, varav 84 då bedömdes finnas kvar. Av dessa var 56 byggda av kubb. Därefter har fler hus upptäckts. Huvuddelen av de svenska vedhusen finns i 4 regioner. I Stockholmsregionen, dit Sörmland får räknas, finns mest putsade bostadshus i de båda kubbbteknikerna. I Värmland finns fyrtiotalet fähus, många med kubben synlig i fasad och bärande kubbbvägg, men bara ett par bostäder. Flest hus finns i Gräsmark i Sunne.

I en annan vedteknik muras restbitar av sågad plank, knubb, längs med väggen som med tegel. Sådana knubbbhus finns utmed Norrlandskusten från Sundsvall och uppåt, med en koncentration kring Skellefteå. I en annan region, norra Bohuslän, finns både kubb- och knubbbhus; vissa kallas knopphus. I det närliggande Dalsland har det funnits kubbbhus, men ingen inventering är gjord. Enstaka vedhus finns i andra delar av landet. Inga knubbbhus har hittats i Stockholmsregionen.

Vem byggde husen?

För att bygga ett kubbbhus behövs en tomt och tillgång på ved och lera. Materialen är billiga, tekniken arbetskrävande men så enkel, att den kan byggas av en ensam, mindre van byggare. I slutet av 1800-talet kunde vedhusbyggaren vara en torpare eller sågverksarbetare med gratis vedbrand som byggde ett litet hus för sin familj, eller en nybyggare med skogstomt som byggde ett större hus med rum för uthyrning. Exempel fanns, där en godsägare och en industriman låtit bygga stilenliga personalbostäder i kubb till läraren och apotekaren.

Bilderna till vänster:

Två principer för konstruktiv bäring i kubbbhus.

Överst en bärande träkonstruktion och murad kubb som fyllning i väggfälten. Stolparna är fästa i en syll som vilar på husets grund.

Under en ren kubbbkonstruktion med hörn och öppningar lagda i förband. Den kan muras på en kraftig, underifrån fuktisolerad syll, eller direkt på exempelvis en lagd sten- grund.

Kubbbhus i Sörmland

Kubbbhusen i Sörmland är en del av en mellansvensk tradition. De flesta är putsade och liknar andra reverterade hus från samma period. Exempel finns med murade gavlar och långsidor i kubb och ett par hade träpanel. För att veta att det är ett kubbbhus, måste man kunna se kubben utifrån eller inifrån vid takfot eller gavel, bakom

nedfallen puts, när man tar bort skivor eller panel vid renovering, eller om huset brinner eller rivs. Även om man ser kubbén, kan man på befintliga hus i regel inte se hörnens utformning, vilket behövs för att kunna bestämma typen av konstruktion. Om kubbvæggen är bärande, kan djupa fönsternischer skvallra om den tjocka väggen, kanske 40 cm jämfört med 20 cm för en stolpvæg eller liggtimmer. Även hus i ler- och jordtekniker kan ha väggar och därmed djupa nischer. För en icke bärande kubbvæg syns ingen yttre skillnad. Takutspånget kan vara större än för motsvarande hus, men det är inte alltid så. Det kan finnas lokala, estetiska kännetecken för kubbhusen.

Enligt redovisade undersökningar har det totalt i Sörmland funnits minst 13 och möjligen 20 hus av kubb. Av dessa är endast 7 kvar. Av de övriga låg flera nära samhällen och försvann i 1960-talets rivningsvåg. Under de senaste åren har, trots detta, flera hus blivit kända; som 2 hus i Bettna och kuskbostaden vid Åvinge. Det är troligt att fler sörmländska byggnader i kubbteknik är kända av ett fåtal, eller upptäckts vid renoveringar.

I juni 2002 finns säkra uppgifter om fyra existerande hus med kubbkonstruktion inom landskapet Sörmlands gränser. Tidigare registrerades 2 hus 1997 och ett 2000, och inga uppgifter finns om att de har försvunnit. Som säkra anses uppgifter som bekräftats vid besök, genom bilder, detaljerad dokumentation eller svar på noggranna intervjufrågor. Av uppgifterna om rivna eller brunna hus är 6 säkra.

(Förteckning på befintliga kubbhus i Sörmland finns tillgänglig genom Hembygdsföreningen).

En ekologisk teknik

Många äldre kubbhus var kalla och dragiga, andra byggda med omsorg och bättre än liknande hus i timmer eller plank. Vedtekniker skulle väl kunna fylla en plats i dagens ekologiskt inriktade byggande. Trä av mindre dimensioner och i kvaliteter som inte är lämpade för sågning kan användas, liksom återanvänt virke. Veden kapas så lång som det krävs för att ge väggen en önskad bärförmåga och isolering. Lera kan tas vid schaktarbeten efter kontroll av dess kvalitet. Med ordentligt tak, god fuktisolering mellan kubb och grund och en ytbehandling som inte är för tät, håller sig lerbruket i väggen torrt. Om man börjar med stående träd och uppgrävd lera krävs många dagsverken till färdigt hus, men enkel teknik och naturliga material ger låga kostnader och det finns goda möjligheter att utveckla och för enkla byggprocessen för självbyggeri och småskaligt byggande. Både lera och kubb kan återanvändas vid ombyggnad, eller vid en slutlig rivning bli bränsle och jord. Lera och trä är lätta att arbeta med; ett barn kan med händerna bygga en kubbvæg och det finns flera exempel på vedhus gjorda av en eller två personer.

Bevarandefrågor

Byggnader i vedteknik är intressanta både ur kulturhistorisk och byggnadsantikvarisk synpunkt, och som exempel att studera för de som vill bygga nya varianter. Ägarna till de få hus som finns kvar behöver råd och stöd för att kunna behålla husens särart och leva i dem.

*Kan detta vara ett kubbhus, tro?
Fifång 2003*

Det är önskvärt att både kommunala och andra initiativ tas för att öka kunskapen om dessa intressanta byggnader och göra det möjligt att bevara och fortsätta bruka dem, utan att de förvanskas. Kubbhusen är en hittills nästan okänd del av vår byggnadstradition. Ett fåtal kubbhus i landet har någon form av skydd, färre är systematiskt dokumenterade. Inget av dessa finns i Sörmland.

Denna artikel är en något avkortad version av den ursprungliga artikeln, skriven av Inger Norell och Bengt Fagerström, som var införd i Sörmlandsbygden 2003

Gamla historier har ofta en verklighetsbakgrund

Olle Eriksson

I Hembygdsföreningens särskilda skrift från 1999 om Pålsundet finns på sidan 30 en gammal bygdehistoria, återberättad omkring 1920, av en Ackerman, kan jag sluta mig till av texten i övrigt.

Händelsen, en drukkingsolycka vintertid, inträffade någon kilometer norr om Pålsundet, mitt för Kasholmen. Jag citerar nu vad Ackerman berättat:

”På yttersta Kasholmen bodde en gammal ensam gubbe. Man kan ännu se var stugan legat, ty en del av stengrunden finns kvar. En vinterafton då sundet var svagt tillfruset, hörde gubben ett nödrop nedifrån sjön. Han gick ut på klippan och såg då en gammal gumma som höll på att drunkna. Isen hade brustit under henne och när hon försökte gripa tag om kanten på isvaken för att hjälpa sig upp, brast den ånyo. Gumman ropade högt på hjälp! Gubben gick ut till randen av klippan och skrek: 'Här kan varken jag eller någon annan människa hjälpa dej! Befall dej därför i Guds namn och kryp ner igen!' Gubben gick sedan in i stugan och gumman drunknade.”

Finns det någon sanning bakom historien, frågar man sig. Jag fann frågan intressant och studerade vad Hölö-Mörkö kyrkböcker kunde komplettera med.

I kyrkböckerna framgår det att den drunknade kvinnan helt klart måste vara änkan CATHARINA ERSDOTTER 63 år gammal, som den 14 januari 1865 gick ner sig på isen, och gubben som fällde det brutala yttrandet till den drunkande, var sannolikt den f.d. båtsmannen vid Kasholmen, ERIK ANDERSSON SUNDMAN, 65 år.

Vad mer avslöjar kyrkböckerna omkring dessa huvudpersoner?

Catharina Ersdotter var änka efter SVEN GUSTAF PERSSON vid Gåsta nr 1 på Mörkö. Det var dessa makar som 1837-1838 kom att efterträda det olyckliga paret kring Gåsta giftmord. *Jfr krönika 1992.*

Änkan Catharina noterades 1865 som inhysing vid Gåsta. Makarna hade endast ett barn, dottern MARIA CATHARINA, född 1834. Eftersom avlidne maken Sven ursprungligen kom från Hölö, så hade gumman Catharina säkert något mycket viktigt skäl att besöka släkten på hölösidan denna januariafton. Strömmarna i denna del av sundet är förrådiska och detta hände vid en tidpunkt då broförbindelsen mellan Hölö och Mörkö inte ens var påtänkt.

Om vi sedan övergår till att följa den f.d. båtsmannen Erik Andersson Sundman genom livet, med kyrkböckernas hjälp, så får vi en bekräftelse på hur begränsad världen kunde vara för dåtidens mörköbor. Man höll sig inom socknen och gifte sig nästan undantagslöst med någon på gångvägs avstånd.

Erik Andersson föddes vid Grindstugan på Mörkö, några hundra meter efter Kasholmen, år 1800. Båtsman blev han tidigt, (mer därom finns att läsa i skriften *Båtsmän och Ryttare*) och han gifte sig första gången 1823 med pigan ULRIKA STAFSTRÖM från Sörskåra, Mörkö, som dock dog av feber året därefter, blott 27 år gammal. Då bodde makarna vid båtsmansbostaden Långvreten, tillhörande Nöckna rote. Ett år senare gifte Erik om sig och nu med pigan STINA OLOFSDOTTER från Nygård, högst 20 minuters gångväg hemifrån. Stinas jordeliv blev också kort. Bara 6 år senare avled även hon i feber, blott 34 år gammal.

Vår båtsman är dock fortfarande ung och tog vid 33 års ålder sin tredje hustru. Det blev pigan vid det egna båtsmanstorpet, ANNA BRITA ANDERSDOTTER och deras äktenskap varade i 23 år.

Som avgången båtsman kom Erik Andersson Sundman att ha sitt boställe en period vid Södra Vaktstugan, (tegelruinen finns fortfarande kvar), och en period vid Kasholmen, som utgjorde Norra Vaktstugan.

Pålsundets stora betydelse ur försvarssynpunkt i äldre tider (vikingatid) och de tre vargvaktarstugorna finns redogjort för i annat sammanhang. *Jfr Årskrönika 2000, samt skriften*

”Pålsundet, sundet som skiljer Mörkö från övriga Sverige”.

Ett revygäng från Hölö

Maj Petersson

Hölö teateramatörer var ett revygäng som verkade i många år till hölöbornas stora glädje och förnöjelse. Flera generationer kom och gick i ensemblen under årens lopp. De gamla föll undan och nya förmågor tillkom. Bilden nedan är från föreningshuset i Hölö någon gång på 1940-talet.

Musiker och skådespelare från vänster övre raden:
Torsten Hedlund, pianist
Kalle Tidblad i hatt
Rune Sandberg i uniformsmössa
Alice Jansson
Harry Sandberg
Rut (eller Karin) Karlsson
Olle Tidblad
från vänster främre raden:
Anders Karlsson
Karl-Axel Karlsson, dragspelare
Erik (Kirre) Karlsson
Fotot tillhör Maj-Britt Ström

Linnéjubileum *fortsättning från sidan 8*

Tidsdokument

De skrifter som Linné lämnat efter sig visar också hur Sverige såg ut för länge sedan och man förstår hur vårt land förändrats. De platser som särskilt är knutna till honom vårdar hans miljöer; födelsebygden i Småland, gymnasiet i Växjö och universiteten, först i Lund, sedan i Uppsala som han blev trogen livet ut. Genom att läsa de stora samlingar brev, skrifter och föremål som finns bevarade, och besöka de platser där han bodde, kan vi komma Linné nära, charmeras av honom, men också finna andra sidor.

Linnés anda finns än i dag

Det linnéanska arvet är rikt, men inte statiskt. Det växer och förändras. I dag finns till exempel anledning att lyfta fram hans intresse för ekonomi, eller som man då sade, "hushållning", och hur den hela tiden är förbunden med det vi kallar "ekologi", och som Linné kallade "naturens ekonomi".

Idag vill vi förstå Linné inte bara som en framgångsrik, vetenskaplig entreprenör, utan också som en person som grubblade över framgången och meningen med livet.

Många jubileumsarrangemang kommer att genomföras under 2007, inte bara i Sverige, till åminnelse av vår stora vetenskapsman Carl von Linné.

Källa: Linnésällskapets skrifter

Bilder från vår verksamhet

ISUPPTAGNING

Se artikel på sidan 12 om
isupptagning på Mörkö

VATTEN I VARDAGEN

I Bengt Petterssons naivistiska
målningar med motiv från
1930-talet har vattnet en funk-
tion i vardagen.

Skärgårdsutflykt med
hembygdsföreningen.
En härlig dag i solen på
Ringsö den 18 juni 2006

En annan skärgårdsutflykt
Måsknöv fyrplats

Gustaf Friberg inspekterar allmänna kommunikationer på Ringsö

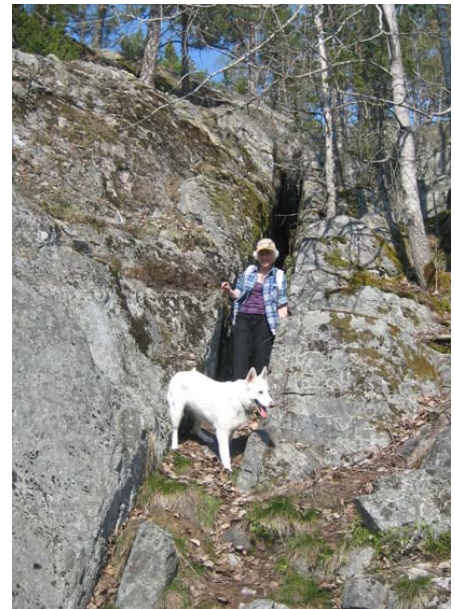

*Hemvändardagen 2006
Försäljning av ljung i gamla Kyrkskolan*

Här pratar vi gamla minnen över en kopp kaffe

Format av människohand eller en naturlig klippformation? De sägenomspunna "Munkens trappor" vid Ekeby, Mörkö besöktes under en vandring våren 2006. På väg ner är Malin Sevedsson, Eneboda, och t v ser vi bl a Margit Olsson, sommarboende på gamla Berga gård.

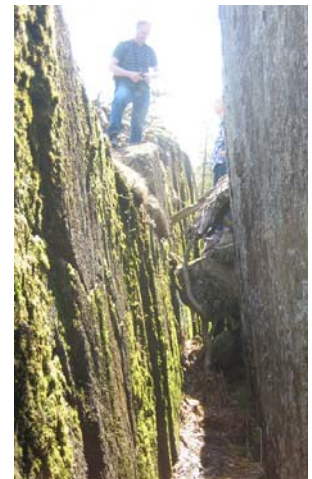

En bild från Sprickberget, väl gömt innanför Mossens gård på Mörkö. Christhild Ritter med hund deltog i föreningens utflykt våren 2006.

Bilden nedan: Bo Öberg, Fridal

Vid hembygdsföreningens traditionella luciafirande deltog inte mindre än tjugo elever från hölöskolans tredje klass. Som vanligt var den stora skolsalen i kyrkskolan fylld med medlemmar och föräldrar.

Hemförhållanden i Nöckna på 1700-talet

Olle Eriksson

I en tidigare Krönika från år 2004 återfanns en redogörelse om Id-fiske på Mörkö under 1700-talet och hur noga reglerna däromkring dokumenterades genom överenskommelser vid 3 olika tillfällen, där kyrkoherden från Mörkö förde protokoll och de 6 bondehushållen vid Nöckna fanns namngivna. Läsaren skall nu få en inblick i familjeförhållandena.

Gården Nöckna finns väl dokumenterad exempelvis genom en karta från 1782, där det även anges var de olika bondehushållen har sina marktytor belägna - detta är ju tiden före storskiftet, varför markinnehaven är synnerligen utspridda.

Det finns en hel del intressant material kring Nöckna, men jag begränsar mig till att belysa trångboddheten inom de 6 bondehushållen där jag utgått från förhörslängderna. Vi nutida människor har svårt att föreställa oss hur marken, fisket och djuren kunde föda så mycket folk på så begränsad yta som det dock är tal om.

Jag börjar med att hänvisa till bifogad, starkt förenklad skiss över Nöckna år 1782, där de olika boställena finns markerade.

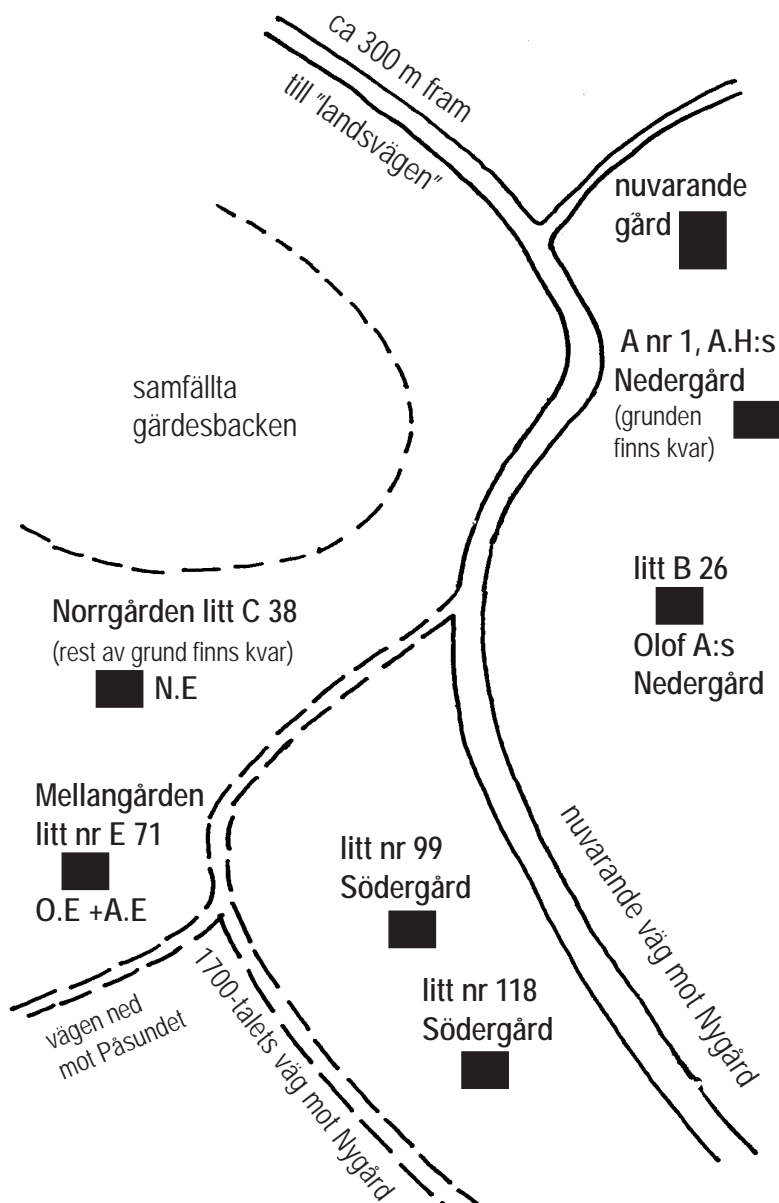
Jag övergår nu till huvudbudskapet, en kort presentation av de olika bondehushållen:

Gamle JONAS ANDERSSON född 1698 brukade hälften av NÖCKNA SÖDRA GÅRD men gården sköttes av sonen JONAS JONSSON I detta hushåll fanns en rätt stor familj, dvs 2 män, 2 hustrur, 3 barn, 1 barnbarn, 1 dräng och 1 piga.

Den andra av Nöckna södra gårdar brukades av JONAS ERSSON. Denna familj vet jag lite mer om eftersom det är min MF FM FF (min morfars farmors farfar), född 1719. Jag inskränker mig till att berätta att i detta hushåll fanns förutom makarna, 3 söner i tonåren, 1 dräng och 1 piga.

NILS ERSSON brukade ena hälften av Nöckna norrgård, och där återfinns än idag några grundstenar samt ett åldrigt frukträd, rätt långt upp i en sluttande backe på vänster sida om vägen mot Nygård. I detta hushåll ingick förutom makarna 2 pojkar, 1 flicka, 1 äldre kvinna samt drängen Erik.

Skiss över Nöckna boställen 1782

ANDERS HANSSON hade den hälften av Nöckna nedergård som låg strax söder om vägen, där den gör en kraftig krök. Hela stengrunden till detta boställe finns kvar än idag, och jag kan bara hoppas den får bli orörd, så att kommande generationer kan göra sig en bild av bostaden för Anders med hustru Brita, 3 söner, 1 dotter samt Anders mor Anna. (Anna Månsdotter, född 1701)

Jag avslutar med **OLOF ANDERSSON** född 1709, vilken hade den andra hälften av Nöckna nedergård, belägen 150 meter rakt söder om föregående. Det var en mycket otursförföljd familj. I detta hushåll ingick på tidigt 1760-tal Olof med hustru Anna samt sonen **ANDERS** vilken senhösten 1762 gifte sig med den unga pigan **ANNA JOHANSDOTTER** likaså från Nöckna. Därtill fanns i huset en dotter **KARIN**, snart giftasvuxen.

Med början den 11 mars 1764 kom olyckorna över familjen slag i slag. Då dog nämligen sonhustrun i barnsäng blott 19 år gammal.

Senhösten samma år gifte sig dottern Karin och det kom en måg till huset. 3 veckor senare gifte sonen Anders om sig och vid årsskiftet 1764 - 65 fanns så 3 gifta par i samma hushåll!

Tänk er denna situation i dag!

1766 drabbades familjen ånyo, för då dog även sonhustrun nummer 2. Även hon hette Anna och hon dog likaså i barnsäng, blott 22 år gammal.

4 månader senare dog Olof Anderssons hustru **ANNA LARSDOTTER** i vattusot, 59 år gammal. Det blev dotter Karin och mågen som fick överta denna hälften av Nöckna nedergård, ty sonen i huset, Anders, lämnade Mörkö efter andra hustruns död och flyttade till Sorunda.

Till sist ger jag min beundran till våra gemensamma förfäder som orkade med, att trots motgångar gå vidare i en tid då det inte ens fanns vedspis, fotogenlampa eller ens den enklaste form av läkarvård.

Olle Eriksson

Foto av huvudbyggnaden på Nöckna 2002

Den svenska "mjölkpallen"

En kort redogörelse för en känd företeelse på landsbygden

Vad är en mjölkpall?

När man talar om en mjölkpall, avses en uppbyggd pall eller ett bord vid väggkanten. Detta bord var en mellanstation i distributionskedjan mellan bondens ladugård och mejeriet. Mjölkbordet hade i vissa delar av landet andra namn. Det mest förekommande var mjölkpall eller mjölkbrygga. Geografiskt kan man konstatera att benämningen mjölkbrygga var vanlig i de norra delarna av landet, medan mjölkpall var vanligast i mellansverige, främst den östra. Mjölkbord var den vanligaste benämningen i landets södra del. Lokalt kan andra namn ha förekommit, som i vissa delar av Skåne, där benämningen "kannebol" ofta förekom.

Några helt klara geografiska regler för de olika benämningarna fanns egentligen inte. De olika namnen på "mjölkpallen" var kända i hela landet, och var bl a föranlett av att arbetsledande anställda på de stora gårdarna ofta flyttade runt i landet och förde med sig olika uttryck från olika landsdelar.

För enkelhetens skull använder vi här uttrycket "mjölkpall".

Tidsperioden

Till en början levererade bonden själv sin mjölk till mejeriet. Detta skedde med häst och vagn, ox och vagn eller cykelkärra. Även båttransporter förekom i kustområden och på öar. På ett tidigt stadium kom mjölkflaskan att användas som transportkärl. Det fanns också en typ av bärbara flaskor för transport på ryggen.

I början, då avståndet mellan bönderna och mejeriet började växa, brukade bönderna bilda lag, där de körde en vecka var till mejeriet. Delvis uppstod mjölkpallen då, när bönderna själva fann anledning att rationalisera genom att göra flaskstillgängligheten så bra som möjligt vid hämtning. Ibland utmynnade detta i att flaskorna placerades en bit från ladugården eller i närheten av närmaste väg och ibland då på en mjölkpall.

Starten för etablerad mjölkhämtning på flaska från mjölkpall med lastbil, centralt arrangerat av mejerierna, kan i stort sägas ha startat i början på 1930-talet. Startpunkten var naturligtvis lite olika i olika delar av landet, beroende på när de olika mejerierna etablerades. Uppgift finns att slutet på 1920-talet är mer rätt beskrivet. Tiden stämmer väl in med lastbilarnas utveckling med avseende på fjädring, däckstandard mm. Innan dess var lastbilarna knappast dugliga för dylika relativt tunga transporter.

Avvecklingen av mjölkpallens användande skedde under 1960-1970-talet. Detta skedde successivt i samband med tankhämtningens införande. Övergångstekniker för mjölkhämtning tillämpades ibland för småbönder som under en period fortfarande ställde sina flaskor på sin mjölkpall, men tankades över till tankbilen från flaskorna.

Mjölkpallen kom också att fungera som en "kommunikationscentral" för mycket annan verksamhet. Leveranser till gården lämnades och hämtades ofta på mjölkpallen. Att sitta på mjölkpallen och titta på förbipasserande människor och att träffa granngårdens piga eller dräng vid mjölkpallen för att cykla till lördagsdansen, var ett trevligt nöje för gårdens folk.

Mjölkpallen har fyllt en social uppgift i många sammanhang. Ofta användes den till talarstol vid föreningsstämmor, eller dekorerad för olika festliga ändamål. Som samlingspunkt var den ovärderlig. Alla visste var gårdarnas mjölkpallar fanns. Av nostalgiska skäl har därför många mjölkpallar återuppstått.

Antal mjölkpallar i Sverige

1950 var fortfarande jordbruket en stor verksamhet i Sverige. En stor del av landets befolkning var beroende av modernäringen. En beräkning visar att antalet mjölkleverantörer detta år var 267.793! Enligt en matematisk formel som tar hänsyn till att en del leverantörer delade mjölkpall, kommer man fram till att det bör ha funnits ca 100.000 mjölkpallar i landet.

Mjölkpallens utformning

I mjölkhandböcker och annat informationsmaterial har under åren mycket informerats om mjölkpallens standard, skötsel och inte minst dess konstruktion. I en "mjölkpallshandbok" från 1954 kan man läsa enligt följande instruktioner:

Lastningen tar en avsevärd del av den sammanlagda transporttiden.

Därför måste mjölkpallen vara utformad så att den underlättar lastning.

Dessutom bör den skydda transportflaskorna mot sol, damm och smuts.

Mjölkpallen bör vara så stabilt, att det håller att kliva på. Den skall också ha

en trappa och ett solskydd, vilket inte får hindra lastnings- och lossningsarbete.

Många handböcker och broschyrer har under årens lopp betonat värdet av mjölkpallen som "gårdens visitkort" eller "gårdens ansikte utåt".

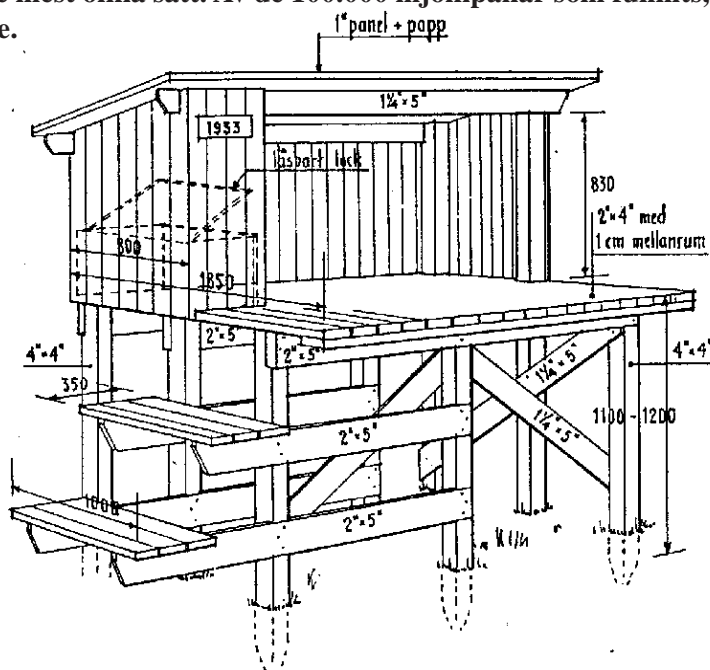
Många mejerier tillhandahöll konstruktionsritningar och hjälpmedel för att i viss mån kunna styra utformningen av mjölkpallarna för att underlätta för sina lastbilar och chaufförer i deras arbete. Trots detta kom våra mjölkpallar att designas på de mest olika sätt. Av de 100.000 mjölkpallar som funnits, fanns det säkert inte två med samma utseende.

Så här kunde ett ritningsförslag från Mjölkcenralen se ut. Mycket detaljerat med måttangivelser och materialbeskrivning.

Dessa ritningsförslag användes ofta av bönderna som underlag för egna konstruktioner, anpassat efter de egna möjligheterna.

Alla möjliga material användes; sten, trä, stockar eller betong. Fantasin var god.

I anslutning till mjölkpallarna kunde även finnas lyftanordningar för att underlätta lyftningen av de tunga flaskorna.

Lastbilen och transportererna

I boken "Landsvägens Riddare" (Christer Olsson 1990), i kapitlet "De svenskaste av alla lastbils-transporter fraktar den svenska nationaldrycken ...", säjs det om lastbilschauffören:

Det finns en sak som förenar nästan alla lastbilschaufförer som kört länge.

Oavsett vad de senare kört, så har de ofta börjat sin bana med att köra mjölk som ett komplement till sina ordinarie transportuppgifter.

Att köra mjölk var ett hårt och tungt arbete. Allt flyttande och lyftande av flaskorna skedde för hand, och många olika personliga tekniker utarbetades. Det fanns naturligtvis även vissa tekniska hjälpmedel, i form av diverse lyftanordningar, men i grunden behövdes starka karlar.

Mjölkpallen internationellt

Mjölkproduktion har skett i hela Norden. Leverans på flaskor har också förekommit i hela Norden. Mjölkpallen har funnits i full utsträckning i alla Nordens länder utom Danmark, där den förekom endast i undantagsfall. Befolkningstätheten där möjliggjorde direktleverans till mejerierna av bönderna själva. Mjölkpallar förekommer, i olika utformning och omfattning, även i många andra europeiska länder.

För den som vill studera mer i ämnet finns en utmärkt bok, utgiven av KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKS-AKADEMIEN, ISSN 1102-9048, tryckt 1995. Det är en "nästan vetenskaplig" avhandling om den svenska mjölkpallen, skriven av Torsten Sigfridsson. Mycket läsvärd.

Livet på Tjulsta* på 1950-talet

Bibi Rooth, Bergvik, Hölö.

Den 5 maj 1955 anlände jag till Stockholm för vidare befordran till Hölö. Sune och jag hade brevväxlat under vintern och så hamnade jag alltså på Tjulsta gård på landet. (Vi hade träffats på tåget från Paris, dec. -54). I det stora huset i Hölö bodde Sunes mamma och pappa, Lisa och Harald. Sunes bror Hasse var den som drev jordbruket. Han var gift och hade tre barn. Sunes andra bror Anders, bodde också på gården. Sune bodde i den så kallade Lillstugan.

Våren 1955 var den kallaste och blötaste i mannaminne. Den sk Tjulstavägen var en enda lervälling, vilket bekräftade mina fördomar om hur det var på landet. Men så var det ju det där med Sune. Det fanns i alla fall toalett inne.

Harald, Sunes far, var en rar gentleman. Han hade varit konståkare i sin ungdom och även tävlat i Norge och Tyskland iförd krimmelmössa, som jag för övrigt sparar genom åren. 1956, vid 64 års ålder, utförde han sina piruetter på Kyrksjön på sina gamla konståkningsskridskor. Sunes mor Lisa var en rundnätt dam som älskade lantlivet på en stor gård. Hon var också aktiv i Röda korset. Familjen hade köpt Tjulsta 1938. Hon hade två damer till hjälp; fru Hellqvist och fru Broman. VägKalles Olga tog hand om tvätten. Titulaturen på gården var Direktör, Fru Rooth, Herr Anders, Herr Sune, Herr Hans, Fru Brita och Fru Bibi. Vi sa Fru Hellqvist och Fru Broman och det sa även barnen. Sunes två söner var hos oss varannan helg och på skolloven.

Det fanns inget badrum i Lillstugan så vi badade i Stora Huset. Det kom en varubuss en gång i veckan och då köpte farmor godis till barnbarnen. Även fiskhandlaren kom ibland. På gården fanns en ladugård med 40-talet djur, ladugårdsförman och mjölkmaskin samt två lantarbetare. Det fanns höns, gris, en häst och två lantarbetare

Harald brukade åka med tåget till Penninglotteriet i Stockholm, där han var Direktör. Han var också ofta på resor och besökte sina kommissionärer runt om i Sverige. Jag fick jobb på Thorwalls i Södertälje. Sommaren var härlig. Vi fick låna Haralds båt *Hejsan* och gjorde utfärder i skärgården. Sedan kom hösten och min längtan till sta'n blev påtaglig. Sune skjutsade mig till Stockholm så jag fick andas den härliga doften av varm asfalt och avgaser en ljuvlig sensommarkväll. Sune och jag gifte oss i Helsingfors den 29 oktober 1955. Lisa och Harald var med. Guldbrylllopet firade vi på Kolmårdens Vildmarks-hotell 2005 där cham-pagnen flödade och vi kände oss unga på nytt.

Tjulsta Gård i Hölö som författarinnan Bibi Rooth beskriver i sin artikel.

Här ramlar jag nu in i en stor släkt med många kusiner från Haralds sida. Lisa var som jag enda barnet. Jag hade tyvärr inte riktigt känsla för det här med släkt och Sune tyckte att de flesta var hopplösa. Men det var inte sant. De flesta var framgångsrika och vänliga. Haralds bror Ivar hade varit Riksbankschef och även chef för Världsbanken i New York. En rolig episod som muntrade upp ett släktkalas var när vi efter middagen drack kaffe i salongen och beundrade den vackra kaffeservisen. Var det Rörstrand tro?

Farbror Ivar var en handlingens man och vände på gräddsniplan för att se efter på fabriksmärket i botten. Kruket var att gräddsniplan naturligtvis var fylld med grädde!

* *Gammal stavning. Numera heter gården Kjulsta*

Sune var konstsmed och konstnär. Han höll på med att hugga till den sten som nu står i parken vid S:t Annas sjukhus i Nyköping. "Frigörelse" heter den. År 2003 på Sunes 85-årsdag samlades familjen i Nyköping för att se de konstverk som Sune hade där. Vi övernattade på hotell och Sune var glad över sina barnbarn och barnbarnsbarn.

Tillbaka till 1956. Mamma kom på besök. En varning var på sin plats. "Säg nu inte det där som vi brukar säga om bönder och konstnärer". Vi som varken kände bönder eller konstnärer visste ju att "bönder gnäller" och konstnärer är knäppa i största allmänhet.

Den 16 april -56 föddes Mats. Syster Anna-Lisa gjorde sina hembesök. "Typisk Rooth-unge", påstod hon, och det var antagligen en positiv kommentar.

Helgerna firades naturligtvis. Påsken med massor med ägg firade familjen i Stora Huset där fru Hellqvist och fru Broman hjälpte Lisa med förberedelserna. Valborgsmässoafton med stor brasa där allt hamnade som gården ville bli av med. På midsommar restes stängen på gårdsplanen. Vi band blomsterkransar och ungarna fick följa med på Hasses traktorvagn för att hämta björkris. Långbord ställdes ut på gårdsplanen. Firandet började när det var klart i ladugården. Efter kaffet var det dags för lekarna som Hasse ledde. Han var glad och påhittig och fick oss alla att hoppa säck och mycket annat.

Julen; skinka, korvar och pastej tillagades som sig bör på en stor lantgård. Lisa hade stor hjälp av en hushållsassistent och fru Hellqvist och fru Broman. Jag erbjöd mig att hjälpa till och fick knyta ihop korvärdarna. Det var nog det jag bedömdes kunna klara av. Men det blev i alla fall snygga rosetter. Den 300 liter stora frysboxen fylldes till bredden. Man kunde se de sista, med våld nedtryckta paketen bilda ett intressant mönster på lockets insida där de frusit fast. Några dagar innan julafton bjöds gårdens anställda på julfest. Barnen fick paket och ett klädesplagg som Lisa handlat i Nyköping. Sune anlätades alltid som chaufför vid dessa tillfällen.

På nyårsafton samlades vi i igen i Stora Huset för nyårsmiddag. Vi hjälptes åt med disken och att städa upp efter oss i köket. Sedan satte vi oss runt stora matsalsbordet för att spela lotteri. Harald hade handlat en massa småsaker som vi med spelkortens hjälp kunde välja mellan. Spelet gick i många omgångar så alla fick en chans till vinst. Harald höll i kortleken och hjälpte diskret och diplomatiskt till så att alla blev nöjda. Klockan 12 knäpptes radion på för från Skansen och Anders de Wahls uppläsning av Tennyssons Nyårsklockorna. Lisa och Harald var frikostiga och gästvänliga människor. Deras hem stod alltid öppet för släkt och bekanta när helst någon ville andas lite lantluft.

1957 fick Sune jobb i Thailand för ILO (*International Labour Organization*). Han åkte i januari för introduktion i Geneve. Mats och jag åkte 3 veckor senare. Men innan dess hade vi besökt mamma i Helsingfors. Resan till Thailand tog 2 dygn med propellerplan (DC7), vilket innebar otaliga mellan-landningar för tankning och måltider. Thailand var då ett mycket exotiskt land och inte det turistmål det blivit idag.

1958 byggde Sune Backen och vi lämnade Tjulsta. Vår andra son Jonas föddes 1961. Lisa dog 1965 och Harald ville inte bo kvar ensam i Stora Huset utan flyttade till Lillstugan. Stor auktion hölls på gården. Det mesta såldes men mycket togs om hand för vidare överlåtande till barnbarn. Harald dog 1967 efter en tids vistelse på Trosa sjukstuga.

År 2000 blev vi inbjudna av Svenska Spel till Gotland där vi blev bjudna på lunch och ett besök i Svenska Spels lokaler. Vi överlämnade en byst av Harald och några saker till från det gamla Penninglotteriet som Tommy Wahlgren vänligt tog emot som komplement till deras samlingar.

Bibi Rooth

Minnen från förra sekelskiftet 1899 - 1900 i Mörkö skärgård

Hösten 1889 kom jag till Eriksö, till dåvarande arrendatorn Gustav Andersson. Det var ett lantbruk i gammal stil. Gården var mellan 30 och 40 tunnland. På gården fanns 10 kor, 2 kvigor, 1 tjur, 2 par oxar och 1 häst. Så det var mycket djur på ett så litet lantbruk. I maskinväg fanns en slåttermaskin som fem bönder hade i bolag. All säd skars för hand med lie. Det var brått för man skulle även hinna med att slå kring stränderna och sedan skulle det skäras vass.

Redskapen var från forntiden, harvar och plogar likaså vagnar. Så nog är det annat, om man blickar tillbaka 70 år i tiden. Fattigdom och nöd fanns också, men man hörde ingen klagan. Alla var nöjda och glada.

På nyårsafton 1899 gick ungdom och äldre till kyrkan för att vaka in nya året. På våren 1901 flyttade familjen Andersson till Trosa. Till Eriksö kom dåvarande befallningsman August Pettersson från Hörningsholm med fru och barn. Det blev stor ändring, bland annat inköptes nya redskap som vagnar och slåttermaskiner, harvar och såmaskiner.

Men jag återvände till Anklora för jag älskade sjön och fisket som drevs i allt större skala.

1 april 1970

Karl Andersson

Karl Andersson

Priserna har gått upp!

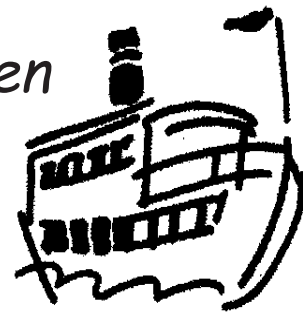
Att priserna på senare år "rakat" i höjden är kanske ingen överraskning. Men att det kan vara en sådan skillnad i kronor och ören som det faktiskt är, är lika intressant varje gång man blir påmind. Och ändå var priserna höga på den gamla tiden! Mycket höga för gemene man. Det gällde att spara och hålla hårt i de slantar man hade. Att dricka mjölk varje dag eller äta vitt bröd var inte ens att tänka på i vissa socialklasser.

Kvittot från den 2 januari 1924 visar prisnivån på mjölk. Mjölksproducent Gunnar Karlsson har levererat 122 liter mjölk och debiterat Hölö kommun 19 öre per liter. Idag får en mjölksproducent något bättre betalt.

Räkning		
Lidabys 2/1 1924		
Hölo" Kommun Debet		
till Gunnar Karlsson		
1925	Am. mjölk till	
Nov	Oskar Andersson	
Dec	60 liter x 19 öre	11 40
	62 liter x 19 öre	11 78
	Summa	23 18
Betalt den 17/1 1924		
Gunnar Karlsson		

Båtutflykter med hembygdsföreningen

berättat av Gustaf Friberg

I Hembygdsföreningens regi har vi de senaste åren anordnat en rad båtutflykter till skärgården. Tre av dessa med ekonomiskt bidrag från kyrkan.

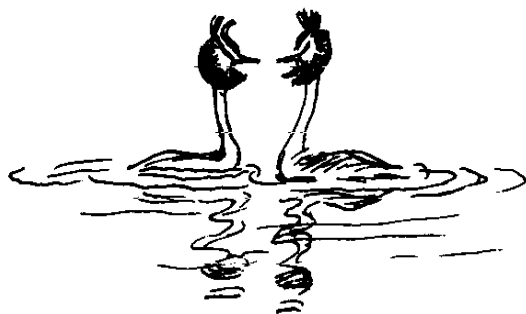
Den första resan gick till Fifång, de följande till Krämö och Landsort.

År 2006 gick första resan till Ringsö med m/s Labrador. Vi var 95 passagerare. På Ringsö lade vi till vid Laxvarpet. Efter en andaktsstund ledd av kyrkoherde Göran Andersson promenerade vi en kort sträcka under ledning av Nils "Nille" Kjellberg till Ringsö by.

På vägen såg vi en linrötningssrop, dovhjortar och islandshästar. Evert Pettersson, som bott hela sitt liv på Ringsö visade sitt fina museum och Nille berättade engagerat om livet i skärgården i gångna tider. Vädret var strålande och lockade också till bad.

En avkopplande andaktsstund på Ringsö

Den andra resan gick med m/s Tuva i strålande sensommarväder genom Dragets kanal till Måsknuvs fyrplats, (se bild till höger) där vi på militärt område studerade en viktig ö i infarten till Mysingen. Färden gick vidare till Krokskär där vi lade till på östra sidan och gick upp till högsta punkten och njöt av utsikten som var enastående vacker. Vi blev sedan hämtade på västra sidan. Mästerlotsen Björn Öberg berättade med inlevelse under hela resan för de glada 44 passagerarna.

Lotteriet på Lida

Ref. till artikel i årskrönika 2004

Vi har tidigare i krönikan från 2004 berättat om lotteriet på Lida, berättat av Adolf Thunholm, där de nya ägarna Olsson och Rosenlund tillträdde 1911. Man lottade ut torp eller avstyckade områden som var lämpliga till mindre gårdar. Lotteriet var på 100 lotter á 100 kronor och troligen 10 vinster. Gårdar som lottades ut var bl a Löfsta, Långvallen, Lidalund, Ensta, Johanneslund, Smedstorp m fl. (Hembygdsföreningen tar gärna del av ytterligare uppgifter om lotteriet på Lida).

Thunholm berättade om en bekant till honom som med möda skrapade ihop 100 kronor till en lott, men inte hade råd att behålla lotten till dragningen. Denna lott utföll sedan med vinst. Olika affärer gjordes med lotterna. Ensta t ex vanns av J. Holm, som sedan sålde vinsten till S.J. Wahlberg, som i sin tur sålde gården 1922 till Oskar och Signe Andersson. Smedstorp vanns av förre stationsinspektören Fagerberg, som 1927 sålde gården till Gustav Rosén.

Många historier finns också om detta lotteri. Bl a berättade Pettersson i Norrvrå om en stockholmsfamilj som vunnit en gård på lotteriet. De köpte en ko, som direkt släpptes ut på det frodiga klövergårdet. Kon åt ihjäl sig och dog. Men gumman tog det med ro och sa; "tål hon inte käket, må hon dö". Ett uttryck som finns kvar än i dag.

Att dylika lotterier inte var ovanliga kan vi konstatera i ett annonsfaksimil av Skansens lotteri, där man lottade ut, inte bara kompletta jordbruksfastigheter med mark och hus, utan även kompletta borgarhem, möbler och inventarier. I dag känns detta som en konstig form av lotteri men tillämpades tydligen allmänt. Lotterna var dyra och den som inte vann gjorde uppenbarligen en stor förlust. Det var m a o en ganska stor satsning man gjorde.

SKANSENS LOTTER
Lotteriets föreståndare:
Ernst Norée.

Lotteriets kontrollant:
Notarien i överståthållarämbetet
Robert Sällberg.

FÖRSTA DRAGNINGEN
anordnat av Nordiska Muséets nämnd.

HUVUDVINSTER:

- Ett borgarhem
14,000 kronor
- 30 tld jord **7,000 kr.**
- 30 tld. jord **7,000 kr.**
- 30 tld. jord **7,000 kr.**

Egendomen Smedstorp
15,000 kronor

Egendomen är förtjusande belägen 1 1/2 km. från Norrvrå järnvägsstation i Södermanland och omfattar 15 tld. utmärkt åkerjord och 30 tld. skog. Åbygnadernas uppförande bekostas av lotteriet, efter anvisning av vinnaren, intill en summa av 5,000 kr.

Vinsten omfattar vackra och gedigna möbler, ävensom en del övriga inventarier såsom mattor, köksuppsättning, prydnadssaker m. m.

Vardera av dessa vinster omfattar ca 10 tld. utmärkt åkerjord och 20 tld. skogsmark, belägen nära Norrvrå järnvägsstation i Södermanland, något över 1 timmes järnvägsresa från Stockholm.

Huvudvinsternas värden: **15,000 kr., 14,000 kr., 7,000 kr., 7,000 kr., 7,000 kr.**

Lotten kostar **Kr. 2:10.** Enastående värdefulla huvudvinster. Köp lott i dag.

Lotter à **Kr. 2:10** säljas hos Lotteribestyrelsens vanliga kommissionärer samt expedieras till landsorten på rekvisition, utom förskottlikvid (helst å brevkort) varvid kostnader för porton och dragningslista tillkommer. Lotteriets adress Riddaregatan 12, Stockholm 5.

ALLA VILJA GYNNA SKANSEN!

Verksamhetsberättelse för 2006

Styrelsen för Hölö Mörkö Hembygdsförening får härmed avge följande verksamhetsberättelse för år 2006, vilket är föreningens 31:a verksamhetsår.

STYRELSE m.m.

	Ordinarie	Suppleanter
Ordförande	Torsten Eriksson	Bertil Ericson
Vice ordf.	Gustaf Friberg	Stig Johansson
Sekreterare	Bengt Stenberg	Waltraut Neuschütz
Kassör	Enar Gustavsson	Maj Petersson
Ledamöter	Ann-Marie de Mander Gunilla Follin Vera Gustafsson Ivar Kraft Ankie Schipper	Barbro Söderström Louise Thor
Revisorer	Bertil Gustafsson Nils Arvidson	Tore Andersson Mait Jacobsson
Valberedning	Orvar Jureus (sammankallande) Gudrun Carlsson Christhild Ritter	Anna-Lisa Eriksson Bo Roos Söve Åkerlund

Firmatecknare

Föreningens firma har tecknats av Torsten Eriksson och Enar Gustavsson, var för sig.

Möten

Ordinarie årsmöte hölls den 16 mars 2006. Styrelsen har haft 10 protokollförda möten under året.

ARBETSGRUPPER (motsvarande) /sammankallande

Lokalfrågor/Kyrkskolan	Torsten Eriksson		
Årskrönika:	Gunilla Follin	Verksamhetsledare:	Gustaf Friberg
Kyrkskolan/underhåll	Ivar Kraft	Värdinna:	Maj Petersson
Medlemsregister:	Enar Gustavsson	Presskontakt/IT	Bengt Stenberg
Lotterier:	Vera Gustafsson	Arkiv/skrifter:	Gunilla Follin
Arkeologi :	Vakant	Redskap:	Bertil Ericson
Utställningar, dräkter:	Ankie Schipper	Skolkontakter	Gunilla Follin

MEDLEMMAR

Föreningen hade vid årsskiftet 374 betalande medlemmar, dessutom 206 familjemedlemmar och 4 ständiga medlemmar/hedersmedlemmar. Årsavgiften har varit 150 kronor för enskild medlem och 200 kronor för familj.

AKTIVITETER

Arkeologen Bertil Ohlberger berättade den 25 januari om ”Fornborgarnas mening och funktion”. Cirka 25 närvarande, och en livlig diskussion.

Om ”Fåglar i farozonen” fick vi veta mera den 15 februari, då ornitologen Jan Erik Hägeroth berättade om traktens fågelliv och sina inventeringsuppdrag. 25 personer var närvarande.

Årsmötet hölls i Kyrkskolan den 16 mars med ca 80 deltagare. I anslutning till mötet presenterade Gustaf och Bengt glimtar i ljud och bild ur radioprogrammen från Berga gård 1938 innan vi intog den sedvanliga ärtsoppan.

En kvällsvandring till gravfälten vid Österby och Lida gjordes den 26 april. Vera och Lotta/Carl-Albert på Lida guidade ett femtontal i vårkölden.

Tillsammans med Bertil Ohlberger besökte vi intressanta fornlämningar vid Skilleby och besteg då Pålängsbergets och Slesshagsbergets fornborgar den 29 april. Trots dåligt väder var vi cirka 20 deltagare.

forts. nästa sida

Mörkövandringarna i mörkögruppens regi, med förtjänstfull guidning av ”infödningar” från respektive platser, gick:

- **söndagen den 7 maj**

till **Sprickberget och Munkens trappor** (21 deltagare)

- **tisdag kväll den 9 maj**

till **Näsbacken och Borgsundet** (25 deltagare)

- **tisdagkväll den 23 maj**

till **fornborgarna vid Gumsekulla och Fruberget**.
(ett femtontal deltagare)

Torpvandringen under ledning av hölögruppen gick den 20 maj till Charlottenborg (”Bullerbyn”), Gryt och Rinkeby, med entusiastisk guidning av mark- och fastighetsägare. 37 personer deltog, i sol och regn.

Båtresa med guide till Ringsö 18 juni var fullsatt – 97 personer! Se separat artikel.

Vid **Ängsslåttern på Tullgarn** första lördagen i augusti deltog tyvärr endast ett fåtal från vår förening.

Under **Hemvändardagen** den 3 september utspisades mellan 50 och 60 personer i Kyrkskolan med korngryn och fläsk; Marianne Kube och Christa Kassel ställde ut konst i Blå salen och flera hantverkare sålde egna produkter. Allt var mycket uppskattat och god stämning rådde trots det miserabla vädret.

En båtresa genom Dragets kanal till Måsknuv och Krokskär gjordes 16 september. Se separat artikel. Fullsatt – 44 deltagare.

Ett studiebesök i Hejsta växthus gjordes 5 oktober där ägaren berättade och visade runt ett 30-tal intresserade.

Vid **Öppet hus** den 9 november tittade ca 25 personer på ”nygamla” bilder från Hölö, Mörkö och Skilleby och dessutom visades den gamla Oaxenfilmen. Den sakkunniga publiken stod för kommentarerna.

”**Fritt ur hjärtat**” berättade kyrkoherden i Hölö-Mörkö församlingar Göran Anderson för ett femtontal närvarande den 23 november.

Vid de kombinerade **medlems- och styrelsemötena i april och oktober** passade några medlemmar på att informera sig och ge förslag till fortsatt inriktning.

STUDIECIRKLAR

Skilleby. Forskning om, och dokumentation av trakten kring Skilleby har fortsatt under året, under Enars ledning. Besök cirkelns hemsida, www.skilleby.se.

Hölö. Även detta år har ägnats åt studier, livliga diskussioner och vandringar runt Hölö landsbygd under ledning av hölögänget Ann-Marie, Bengt, Bertil E och Bertil G. Deltagarantalet är fortsatt högt, cirka 20 personer.

Mörkö. Ett tiotal äldre mörköbor har under året med gott humör besvarat våra inträngande intervjufrågor – tack! Gruppens cirka tjugo deltagare, med Gustaf som ledare och inspiratör, har diskuterat och dokumenterat intervjuerna; ett bra tillskott till vår mörködokumentation. Förteckningen över boställen på Mörkö har slutförts.

Boken ”**Sörmländska matminnen**” har inspirerat höstens **matlagningskurs**, där sex deltagare vid sex tillfällen tillagat och avnjutit bygdens specialiteter under Gunillas ledning.

SKOLVERKSAMHET

Gunilla och Ivar deltog vid ett ”marknadsföringstillfälle” och en planeringsdag i Hölöskolan. Den 11 september gjordes en heldagsbussresa med lärare från skolan, där Veras privata museum, Kyrkskolan, en rundtur runt Mörkö och en promenad på Slessberget utgjorde hållpunkterna. Förutom Vera guidade Gustaf (på bussen) och Ann-Marie, Gunilla och Maj (i Kyrkskolan).

Flera skolklasser besökte under våren våra museer och utställningar. Årskurserna 5 till 8 har som vanligt fått några av föreningens skrifter. Vid femteklassarnas slottsbesök på Tullgarn bjöd vi på saft och bullar i parken. På Lucia sjöng ett tjugotal barn från Hölöskolan för styrelse och föräldrar, sammanlagt ett femtiotal personer.

ÖVRIG VERKSAMHET

Torsten, Enar och Louise har utfört ett omfattande arbete som våra ”förhandllare” vad gäller fortsatt utnyttjande av Kyrkskolan – mera om detta under EKO-NOMI nedan.

Ett antal medlemmar såväl inom som utanför styrelsen har under året engagerat sig i möten, uppgiftslämning och yttrande över Södertälje kommuns Kulturmiljöprogram.

Representanter från föreningen har guidat besökare till ”Syréntorpen” och på plats berättat för SPF om Hörningsholms historia. Flera styrelsemedlemmar har under året besvarat ”släktforskarfrågor” från olika håll. Föreningen har under året avgivit yttrande till Södertälje kommun angående naturreservatet Kalkberget. De två första av tre planerade utbildningskvällar i hantering av föreningens datorer, bilddatabaser etc har genomförts.

Styrelsearbetet i **Sörmlands Kustlag** har under året legat på låg nivå. Representanter för föreningen har deltagit i Östra Sörmlands Hembygdsråd, samt i av Hembygdsförbundet anordnad utbildning i hantering av bilder och skötsel av dräkter/textilier

INFORMATIONSSPRIDNING

Vårt tryckta program är den främsta informationskällan om våra aktiviteter. Utöver detta har vi affischerat och satt in notiser i LT och ibland också i annonsbladen. Våra programpunkter har legat i evenemangskalendern på Södertäljes hemsida. Detta har gjort dem ”offentliga” i Länstidningen ögon, varför vi tyvärr ej fått ta in dem under rubriken ”100 ord”. För 2007 har vi nu beslutat att enbart lägga in programmen under ”100 ord”. Föreningens hemsida innehåller kontaktinformation och korta uppgifter om program och cirklar. Vi efterlyser dig som är intresserad av att tillföra bilder, förenings- och bygdeinformation – mycket material finns att arbeta med! Ett informationsblad om föreningen skickas ut till alla nyinflyttade.

SKRIFTER

Försäljningen av skrifter ligger fortfarande på låg nivå; ingen ny skrift har tagits fram.

MINNESGÅVOR OCH DONATIONER

Vi tackar alla som genom gåvor av pengar, föremål och på andra sätt bidragit till att stödja föreningens verksamhet. Efter styrelsebeslut har medel från kontot för minnesgåvor och donationer använts till inköp av kringutrustning till föreningens dator; fotoskrivare för utskrift av fotografier i fotokvalitet, separat hårddisk för säkerhetskopiering av föreningens digitala bildarkiv, samt en platt bildskärm för att förbättra arbetsmiljön.

EKONOMI

Beträffande den ekonomiska ställningen hänvisas till resultat- och balansräkningen. Föreningens likviditet och soliditet är god, men det finns fortfarande osäkerhet för framtiden beträffande kostnaderna för våra lokaler.

När detta skrivs pågår dialog mellan Hembygdsföreningen, kommunens/kommundelens politiker och tjänstemän i frågan. Vår tolkning av den pågående dialogen är att både politiker och tjänstemän är mycket välviljigt inställda till Hembygdsföreningens verksamhet och gör sitt yttersta att få till en uppgörelse som gynnar vår verksamhet.

BUDGET 2007

Budgeten baseras på ungefär samma omfattning av verksamheten som under det gångna året. Vi har tappat en del på intäktssidan, framför allt litteraturförsäljningen, och det väntas bestå även under 2007. På kostnadssidan har vi en markant ökning av produktionskostnaderna för årsskriften och porton. Detta sammantaget gör att utrymmet för framtida lokalkostnader har krympt väsentligt.

VAL

I tur att avgå vid årsmötet är:

Styrelsen:

Torsten Eriksson, Anne-Marie de Mander, Enar Gustavsson, Ankie Schipper och Bengt Stenberg samt suppleanterna Bertil Eriksson, Maj Petersson och Barbro Söderström.

Revisorerna:

Bertil Gustafson och Nils Arvidsson samt ersättarna Tore Andersson och Mait Jacobsson.

Valberedningen:

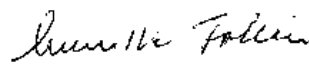
Orvar Juréus (sammankallande), Gudrun Carlsson och Christhild Ritter samt suppleanterna Anna-Lisa Ericsson, Bo Roos och Söve Åkerlund..

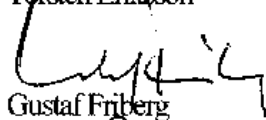
Vid årsmötet skall väljas:

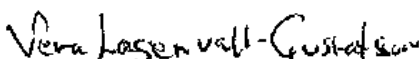
Ordförande	på 1 år
4 ordinarie ledamöter	på 2 år
3 suppleanter	på 2 år
2 revisorer	på 1 år
2 revisorsersättare	på 1 år
3 valberedare, varav en sammank..	på 1 år
3 suppleanter till valberedningen	på 1 år

Torsten Eriksson

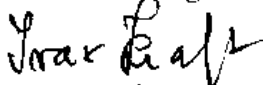

Ann-Marie de Mander

Gunilla Follin

Gustaf Friberg

Vera Lagervall-Gustafsson

Enar Gustavsson

Ivar Kraft

Ankie Schipper

Bengt Stenberg

HÖLÖ MÖRKÖ Hembygdsförening

Resultaträkning och balansräkning per 2006-12-31, samt Budget 2007

Rörelsens intäkter	2005	Budget 2006	2006	Budget 2007
Sålda skrifter	12699	10000	5089	5000
Evenemang	5519	5000	3302	3000
Medlemsavgifter	68225	65000	65250	65000
Kommunala bidrag	0	0	1000	0
Övr ersättn och intäkter	10528	10000	14815	10000
S:a Rörelseintäkter	96970	90000	89456	83000
Rörelsens kostnader				
Inköp materiel och varor	-3629	5000	-10658	-10000
Sålda skrifers kostnad	-2069	3000	0	0
Uppvaktningar och kondolianser	-734	1500	-1557	-1500
Förbundsavgifter	-9510	9500	-7950	-8000
Utbildning/kursavgifter	0	1000	-700	-1000
Avskrivningar Inventarier	-4624	4700	-4624	-4700
Reparationer hyrd lokal	0	1000	-29	0
Kostnader hyrd lokal	0	20000	0	-5000
Reparationer	0	1000	0	-1500
Frakter och transporter	0	500	0	-500
Trycksaker	-210	2000	-275	-1000
Kontorsmaterial	-6191	5000	-2713	-3000
Tryckkostnader	-369	2000	0	-2000
Årskrönika	-11628	15000	-24716	-27000
Telefon	-2304	3000	-2419	-2500
Porto	-3539	4000	-6880	-7000
Försäkringar	-1530	1600	-1530	-1700
Möten	-2952	3000	-1934	-2000
Övriga kostnader	-4827	5000	-1329	-1400
Bankkostnader	-1073	1200	-1163	-1200
Nedskrivningar varulager	-6451	0	-5421	0
Reseersättningar	0	1000	-2016	-2000
S:a Rörelsens kostnader	61639	90000	-75914	-83000
Rörelsens resultat	35331	0	13541	0

TILLGÅNGAR	<i>Ing. balans</i>	<i>Utg balans</i>
Kassa	1405	1051
Postgiro	127572	146139
Varulager	5421	0
Kundfordringar	260	1200
Övr. fordringar/förskott	300	1700
Inventarier	13872	9248
S:a Tillgångar	148830	159337

SKULDER OCH EGET KAPITAL

Skulder

Leverantörsskulder	-500	0
Förskottsarb. medlemsavgifter		-900
S:a Skulder	-500	-900

Eget kapital

Eget kapital	-104735	-140066
Minnesfond/Donationer	-8264	-4830
Årets resultat	-35331	-13542
S:a Eget kapital	-148329	-158437

S:a Skulder och Eget kapital	-148830	-159337
-------------------------------------	----------------	----------------

Klipp ut och sätt upp på kylskåpsdörren!

Hölo Mörkö Hembygdsförening

Vår- och sommarprogram 2007

- Torsd 15 mars 18.30 Årsmöte.** Södertäljekonstnären Bengt Pettersson ställer ut *30-talsnostalgi i bild och ljud, från kl. 17.00.* Sedvanlig ärtsoppa, kaffe och kaka. Utställningen är öppen även lördag - söndag 11 - 15.
- Torsd 29 mars 18.30 Nostalgiträff** - vi pratar, lyssnar och ser på gamla bilder och ev. någon film. Ett urval finns att köpa till självkostnadspris
- Månd 16 april 18.30 Medlemsmöte.** Nya och gamla medlemmar välkomna. Vi bjuder på förtäring och visar en del av våra kartor.
- Sönd 29 april 10.00 Mörkövandring** till området Harburen-Kättsö, på Eriksö. Samling vid Idala. Tag med matsäck. Åter kl. 14.00.
- Lörd 5 maj Båtutflykt** med Sörmlands kustlag från Nyköping till Arkö-arkepi-lagen. Anmälan och upplysning: Gustaf Friberg. Tel. 0156-10288.
- Lörd 12 maj 10.00 Hölövandring** i de södra delarna av socknen. Samling vid kyrkskolan. Tag med matsäck. Åter kl. 14.00.
- Lörd 19 maj 10.00 Gullvive-vandring** i Lida Hage. Ta med kaffekorg. Samling vid Kyrkskolan. Åter ca 14.00.
- Lörd 26 maj 10.00 "Historisk" Mörkövandring** till fornborgen på Vaggberget och kanske något mera. Samling vid Idala. Tag med matsäck. Åter ca 13.00.
- Sönd 27 maj 10-16 "Hembygdsrunda"** Rundtur med eget fordon till Enhörna-, Hölo Mörkö-, Järna-, Turinge Taxinge- och Vårdinge hembygdsgrändar. Servering. Se kommande utskickat, särskilt program. Även 100 ord i Länsstidningen och Södermanlands Nyheter.
- Maj - juni 5:e klassare från Hölöskolan besöker Tullgarn.**
- Lörd 4 aug 09.00 Ängsslätter vid Skräddartorpskärret.** Hjälp till att hålla den gamla blomsterängen öppen! Tag med redskap om du har. Stövlar och kaffe. Enkel lunch serveras. Skyttat från Tullgarnskryssat.
- Sönd 2 sep fr. 12.00 Hemvårdardag** i samarbete med LRF och kyrkan. Maskiner och redskap från jordbruk och hushåll. Se affischer och höstprogram.

Vi träffas i Kyrkskolan, mittemot Hölo kyrka, om ej annat anges.

Studiecirkel: Hölöcirkeln, Mörköcirkeln och "sörmländska matkursen" fortsätter!

Välkommen med din anmälan: 08-551 57160

Hembygdsgränden i Kyrkskolan har t o m maj normalt öppet för besök tisdagar 10 - 12, gärna annan tid efter överenskommelse.

Kallelse till Årsmöte på nästa sida!

Hölo Mörkö Hembygdsförening

inbjuder till

Årsmöte 2007

i Kyrkskolan, Hölo, torsdagen den 15 mars

Tema: 30-talsnostalgi!

Södertäljekonstnären Bengt Pettersson ger oss
från klockan 17.00, trettioalet i bild och ljud.

Våra övriga utställningar är också öppna!

Årsmötesförhandlingarna startar kl. 18.30!

(Dagordning enligt stadgarna, utdelas på plats)

*Föreningen bjuder på ärtsoppa, dryck, kaffe o kaka.
Alla är välkomna, även nya medlemmar.*

Styrelsen

Kallelse till årsmötet meddelas endast på detta sätt.

BOKTORGET

Båtsmän och Ryttare

Hölö Mörkö socknar. Redigerad av Hembygdsföreningen.
Utgiven 1999. 29 sidor. 30:-

Den gamle skräddaren berättar

En sörmländsk folk och bygdeskildring från senare delen av
1800-talet. Baserad på skräddare Ljunggrens memoarer.
Läsvärd! Utgiven 1999. 62 sidor. 100:-

Fifång - en ö utan källor

Ett skärgårdstorp under Tullgarns kungsgård. Av
Maria Landin och Björn Öberg. Utgiven 2001. 68 sidor.
ISBN 91-631-1340-6 100:-

Gamla Mynt, mått och vikter

Tallriksunderlägg med intressant tema. Inplastad.
Format 297 x 420 mm. 30:-/st 100:-/4st

Hölöbygdens hembygdsdräkt

Dräkten invigd den 3 juli 1982. Innehåller brodyr och
sömnadsbeskrivning. Av Monica Svensson.
Utgiven 1988. 28 sidor. 30:-

Mörköbygdens Hembygdsdräkt

Dokumenterad från 1828. Innehåller brodyr och sömnads-
beskrivning. Av Lena Nyberg-Almqvist.
Utgiven 1984. 29 sidor. 30:-

Hölö Kyrkskola 100 år

En sockenskolas historia 1879-1979. Utgiven 1996.
2:a omarbetade upplagan. 24 sidor. 30:-

Hölö-Passet

Med Åby hälsobrunn och Hölöslaget. Ett stycke bygdehistoria.
3:e upplagan. Utgiven 2001. 16 sidor. 30:-

Hölöprosten Scharff

och rysshärjningarna 1719. Av Ivar Högström.
2:a upplagan. Utgiven 1998. 39 sidor. 30:-

Hölö socken

En tidsberättelse från 1828. Av prosten Johan Erik Petri.
Sörmländska handlingar nr 25.
Nytryck 1999. 96 sidor. 150:-

Julen på Mörkö prästgård på 1860 och 1870-talen

En julberättelse av Anna Ahlander.
Rikt illustrerad. 24 sidor A5. Utgiven 2001 30:-

Kongl. Vetenskapsacademiens handlingar för 1826

Strödda anteckningar om Svenska Flyttfoglarna i Söderman-
land av Kyrkoherde C. Ulr. Ekström.
Nytryck 2001. 16 sidor. 30:-

Mörkö socken

En tidsberättelse från 1828 av prosten Carl Ulrik Ekström.
Sörmländska handlingar nr 26. Nytryck 1999. 116 sidor.
150:-

Pålsundet

"Sundet som skiljer Mörkö från övriga Sverige".
En hembygdshistorisk tillbakablick. Utarbetad av HBF's
studiegrupp 1996. 57 sidor. 50:-

Tegeltillverkning inom Hölö Mörkö

Verksamheten under 1600-1700-talen. Utgiven av HBF's
studiegrupp 1996. 16 sidor. 30:-

Tullgarn i Hölö historia

En historia som börjar på 1200-talet. Svenska kungens
residens som idag står under Slottsförvaltningens och
Fastighetsverkets beskydd. 2:a utgåvan 1996. 20 sidor.
30:-

Hölö sockenstämmoprotokoll

I renskrift från handskrivna och kopierade originalhandlingar.
Från åren 1766-1768. Utgiven 2002. 130 sid. 100:-

Mörkö sockenstämmoprotokoll

I renskrift från handskrivna och kopierade originalhandlingar.
Från åren 1844-1846. Utgiven 2002. 130 sidor. 100:-

Det gamla Oaxen

Flaggjunkare Emanuel Jansson, född 1873, berättar detaljerat,
livfullt och med skärpa i sina åsikter. Barndom och uppväxtår
inleder. Därefter får var och en av öns trettiofem familjer sitt
 eget kapitel. Helheten utgör en unik bild från det slutna livet på
 Kalkbruksön under mer än femtio år.
 Hembygdsföreningen har kompletterat skildringen med foton,
 kartor, faktarutor och kommentarer. Utgiven 2003. 94 sidor.
160:-

Årskrönikan

Spännande berättelser och skrönor från hembygden.
Skrivna av medlemmar och sockenbor.
Innehåller även Hembygdsföreningens verksamhetsberättelse.
ISSN 1101-7228

Saknar Du någon Årskrönika

Gamla årskrönikor finns från år 1989 - 2005

Årets krönika ingår i medlemsavgiften

Skrifterna beställs från Hölö Mörkö Hembygdsförening

Kyrkskolan 153 92 HÖLÖ. Tel 08-551 57160

holomorko@telia.com PG 82 65 18 - 3

Tygstugan på Mörkö

Nordiska, österrikiska, amerikanska tyger.
Inrednings- och lapptäckstyger; katter
hundar, fåglar och många andra motiv.
Ateljé, butik-på-landet, kurser.

Kerstin Stenberg, Egelsvik, 153 93 Mörkö

08 551 560 04, 070 7366992

e-post kerstinstenberg@tele2.se

ETT VACKERT HUS

kan skapa en hel del uppmärksamhet

Som utbildad inredningsarkitekt kan jag erbjuda
konkret planeringshjälp, erfarenhet och kompetens.
Jag ritlar sommarhus, villor, om- och tillbyggnader,
möbleringsplaner och förmedlar konst.

Allt till mycket rimliga kostnader!

ERWIN KUBE inredningsarkitekt

FUNKTIONSDESIGN/PICTORAMA

Tel 08-411 77 58 Mörkö & fax 08-551 580 70

GODIS-
LADAN

öppet
fred 16-20
lördag 10-20
lösvikt 2.90-5.90 hg
300 sorter
Ring 08-551 59142

www.godisladan.se

GODIS-LADAN CAMPING

Väsbytorp Edeby 153 92 Hölö

Tomter 15 x 15 m, grönområde med el, nära sjö, minigolf,
videofilmer, vattentoa, rent dricksvatten. Dusch och disk.

Fiske; gädda, gös.

Försäljning i **GODIS-LADAN** fredag - lördag
eller enligt överenskommelse Krister: 0707 401442

AUKTORISERAD FASTIGHETSMÄKLARE

Inger Frisch
fastighetsbyrå ab

Vreta 153 92 HÖLÖ
08-551 510 70 www.ingerfrisch.se

Helleby
 Bod

Blommor, binderier, arrangemang

*Tillbehör för blomsterarrangemang
Konst och hantverk från trakten*

Öppettider

Lördagar 10 - 17

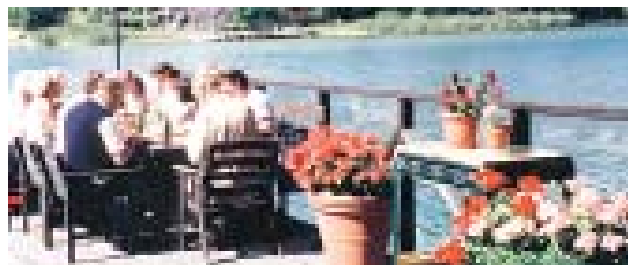
Söndagar 11 - 15

Beställningar levereras efter

överenskommelse, även

andra dagar.

Tel: 08-551 574 45 <http://hellebybod.se> kontakt@hellebybod.se

Guidad tur

MÖRKÖ RUNT

strandhugg & bryggglunch
15/7, 22/7, 29/7. Pris 400:-/pers

Även chartrade båtturer helt
efter egna önskemål

För mer information och bokning
08-551 56250, 070 5756250